

ΕΣΤΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

1883

[ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΦΡ. 6. — ΔΕΔΕΜ. ΦΡ. 8

ΑΘΗΝΗΣΙ

Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Γραφείον τῆς Ἑστίας: Ἐπὶ τῆς Λεωφόρου Πανεπιστημίου, 39.

1883

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἀρχαιολογικά.

Αιγύπτου (Αἱ πόλεις τῆς) 479.

Βιογραφικά.

Γλάδστωνος (Ἐφηβικὴ καὶ νεανικὴ ἡλικία τοῦ) 573, 596. Γρεβὺ (Ὁ καθ' ἡμέραν βίος τοῦ προέδρου) 634. Κομμουνιστοὺς (Ἀλέξανδρος) 509. Λεϊβίχ (Ἰουστὸς) καὶ τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος αὐτοῦ ἐν Μονάχῳ 552. Σαμῶρ (Ὁ κόμης τοῦ) 466. Σχλίμαν (Ὁ) κατ' οἶκον 789. Webb (τὸ τέλος τοῦ διαστήματος καλυμμένου) 487.

Ἱστορικά.

Ἄετος (Περὶ τοῦ δικεφάλου) 525. Βεσοῦδης (Ὁ) καὶ ἡ Ἰσχία 602. Κλαιρμόντ (τὸ φρούριον) καὶ τὸ μοναστήριον τῶν Βλαχερνῶν ἐν Ἰλλιδί 697. Σεισμοὶ ἐν Εὐρώπῃ 570.

Γεωργικά, βιομηχανικά, ἐμπορικὰ, δημόσια ἔργα.

Δικαστηρίων (τὸ μέγαρον τῶν) ἐν Βρυξέλλαις 716. Διούργος (Ἔργασιαί τῆς Κορινθιακῆς) 537. Ζόθου παραγωγή ἐν Γερμανίᾳ 668. Καπνὸς (Περὶ) 681. Πλοῖα ἐκ χάρτου 715. Σιδηροδρόμοι ἐν Εὐρώπῃ 570. Χειροκτίτων (Περὶ) 819.

Γεωγραφία καὶ περιηγήσεις.

Γροιλανδίαν (Ἐκδρομὴ εἰς) 795. Πόλον (Ἡ περὶ τὸν) ὀλλανδικὴ ἀποστολὴ 664. Ροῦμέλη 562, 593, 645, 692.

Ἐπιστημονικά.

Ἀεροστάτου (Ἀπόπειρα διαβάσεως τῆς Μεσογείου δι') 538. Ἀναδασώσεις (Αἱ αὐτόματοι) 600. Γῆ (Πῶς θὰ τελειώσῃ ἡ) 440. Γῆς (Γένεσις, ἀνάπτυξις καὶ τέλος τῆς) 625. Σεισμῶν (τὰ αἴτια τῶν καὶ τρόπος ἀποφυγῆς αὐτῶν) 617. Ταχυκίτων (Πίναξ διαφόρων) 699. Φαινόμενα (Περίεργα) ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης 455. Χρονικά ἐκ Παρισίων 535, 581, 711.

Θρησκευτικά

Ἁγίου Νικολάου (τὸ ἐν Βαρί τῆς Ἰταλίας λείψανον τοῦ) 792. Μινιστεῖον (τὸ ἐν Ἀμοργῶ) τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Βαλασαμίτου 717. Χριστοῦ γέννησον (Ἐορτῆ τῶν) 822

Ζωολογία.

Ἀρχιτεκτονικὴ (Ἡ) τῶν πτηνῶν 442. Γαλῶν νη-

μοσύνη 763. Θηρία καὶ ὄφεις ἐν Ἰνδίαις 811. Κυνὸς (Ἡ πίστις τοῦ) 475. Μυρμηκῶν (Αἱ κοινωνίαι τῶν) 473. Μυῶν (Ἄσματα) 731. Ὀρμέφυτον (τὸ) τῶν ζῴων 732. Ποντικὸν ἐπιχειρηματίαι 761.

Ἦθη καὶ ἔθιμα.

Ἀμερικὴ (Σκηναὶ ἐν) 490. Γεῦμα (Ἐν εἰς τοῦ μεγάλου Βεζίρη τοῦ Μαρόκκου) 585. Διαφέρομεν (Κατὰ πόσα πράγματα) τῶν Κινέζων 810. Παιδοκτονία (Ἡ) ἐν Μαδαγασκάρῃ 571. Παλαιὰ καὶ νέα 453.

Κοινωνικά, πολιτειακά, στατιστικὴ

Ἀστυνομία τοῦ καλοῦ 612. Ἀστυνομικὸν σχολεῖον ἐν Παρισίοις 619. Δελτάρια (τὰ ἐπιστολικά) 762. Δικηγόρων (Στατιστικὴ) 780. Δούλων (Στατιστικὴ τῶν ἐν Βραζιλίᾳ) 668. Ἐλευκτὸς (Ὁ) τοῦ λαοῦ 659. Ἐκλογίων (Ἐξετάσεις) ἐν Βελγίῳ 747. Ἐργατίαις (Αἱ) τῶν Ἀθηνῶν 631. Ἐδελπίδων (Στατιστικὴ τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου τῶν) 549. Ἱατρικὴ (Ἡ) ἐπιστήμη ἐν Ἑλλάδι 458. Καπνὸς (Ὁ) 760. Κολήτης (Στατιστικαὶ σημειώσεις περὶ) 522. Κύνες (Οἱ) ἐν Παρισίοις 635. Νεκροδόχοι οἶκοι 500. Παρισίων (Οἱ κάτοικοι τῶν) κατ' ἐπαγγέλματα 652. Ραπτικῆς (Ἀκαδημία) 793. Ταχυδρομεῖα (Ἑλληνικά) 662. Τηλέγραφοι ἐν Εὐρώπῃ 635. Φιλανθρωπικὸν (Παράδοξον) κατὰσθημα 567. Φιλοκίτων (τὸ) τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζῴων 435, 484. Χηραὶ ἐν Γερμανίᾳ 668. Χορὸς (Ὁ) 802.

Ἵγιεινῆ.

Γραφῆς (Περὶ τῆς ὀρθῆς) ὑπὸ ἔκποσιν ὑγιεινῆν 620. Διαιτητικῶν (Ἐπίδρασις τῶν) ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς 649, 656. Λουτρά (τὰ θαλάσσια) 444. Νυκτοπίας (Περὶ) 731. Πυρετῶν (Θεραπεία τῶν διαλειπόντων) διὰ τοῦ λευμονίου 556. Ραπτικῶν μηχανῶν (Ἐπιπλαθεῖς συνῆψεις τῆς χρήσεως τῶν) καὶ μέτρα προφυλακτικά 731. Ἵγίεια (Ἡ) καὶ τὰ φυτὰ 568. Χολέρας (Προφυλακτικά κατὰ τῆς) μέτρα 492. Χρωμάτων (Χρῆσις) ἐπιπλαθεῶν τῆ ὑγιεινῆς 508.

Πρακτικαὶ γνώσεις.

Ἀνθῶν διατήρησις 572. Κηλίδων (Ἐξελίψεις τῶν ἐξ ἰλαίου) ἐπὶ χάρτου 761.

Φιλολογία, ἠθολογία, φιλοσοφία.

Ἀγαθότης ἡγεμόνος 555. Ἄγγελος (Ὁ) 744. Ἀληθεῖαι 428, 443, 458, 475, 490, 507, 524, 540, 556, 571, 588, 604, 619, 635, 652, 667, 684, 699, 715, 732, 748, 763, 780, 795, 811, 823. Ἀποφθέγματα ἀρχαίων φιλοσόφων 821. Ἀυτογράφα (τὰ) 820. Βαλαωρίτου (Ἰπιστοὶ καὶ Ἀριστοτέλους) 419. Δημῶδη (Διατὶ δὲν καλλιεργοῦσιν οἱ νέοι Ἕλληνες τὴν) ἑλληνικὴν γλῶσ-

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΣΤ'

Συνδρομή ἑτησίᾳ Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. - Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ
1 ἡμερομηνίας ἐκείνου ἔτους καὶ εἰνὶ ἑτήσιον. - Γραφεῖον τῆς Διακονίας, Ὁδὸς Ἀγγέλου

8 Ἰουλίου 1883

Ο ΠΑΤΗΡ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

[Μυθιστορία Α. Ἄλιβό. - Μετάφρασις Π. Ι. Φίρμπου].

Συνίματα ἰβί σελ. 412

Ἡ συνδιαλεξις ἐγένετο εὐκόλος, ζωηρά, εὐ-
λικρινής. . . Αἱ δύο ἀδελφοὶ ἦσαν περιγαρτεῖς,
εἶχον ἤδη ἐξέλθῃ εἰς περίπατον, πεζοὶ εἰς τὸν
κλῆρον, καὶ εἶχον ἀποφασίσῃ νὰ ἐκδράμωσιν ἔ-
ριπποι εἰς τὸ δάσος τὴν ἐπαύριον. Ἡ ἱππασία
ἦτο τὸ μόνον αὐτῶν πάθος, ἡ μηχανία τῶν ὠ-
ακτύως δὲ καὶ τοῦ Ἰωάννου, ὥστε ὅτε μετὰ ἐν
τέταρτον τῆς ὥρας τὸν παρεκάλουν νὰ μετά-
σχῃ τῆς προσεχοῦς ταύτης ἐκδρομῆς, ἀπεδέ-
ξαστο τὴν πρότασιν λίαν ἀσμένως. Οὐδεὶς δὲ
ἐγίνωσκε κάλλιον αὐτοῦ πάντα τὰ πέριξ, διό-
τι ἦτο πατὴρ τῆς. Εὐτυχέστατον δὲ ἐθεώρει
ἑαυτὸν, διότι ἐμελλε νὰ τὰς συνοδεύσῃ καὶ νὰ
ταῖς δεῖξῃ πληθὺν θελκτικωτάτων τοποθεσιῶν,
ἃς οὐδέποτε θὰ ἠδύναντο ἀνευ αὐτοῦ νὰ ἀνα-
κλύψωσι.

— Καὶ ἱππεύετε καθ' ἐκάστην; τὴν ἠρώτη-
σεν ἡ Μπεττίνα.
— Καθ' ἐκάστην καὶ μάλιστα δις τῆς ἡμέ-
ρας τὸ πρωὶ ἕνεκα τῆς ὑπηρεσίας καὶ τὴν ἐ-
σπέραν χάριν διασκεδάσεως.
— Πολὺ ἐνωρίς τὸ πρωὶ;
— Τὴν πέμπτην καὶ ἡμίσειαν. . .
— Τὴν πέμπτην καὶ ἡμίσειαν, τακτικῶς
πάντοτε;
— Καθ' ἐκάστην πλὴν τῆς Κυριακῆς.
— Τότε λοιπὸν ἐξυπνᾶτε; . . .
— Τὴν τετάρτην καὶ ἡμίσειαν.
— Καὶ φέγγει τὴν ὥραν ἐκείνην;
— Ὡ! φέγγει καὶ φέγγει.
— Νὰ ἐξυπνᾷ κανεὶς αὐτὴν τὴν ὥραν εἶνε
παράξενον! . . . Ἡμεῖς πολλὰκις τελειούμεν
τὴν ἡμέραν μας, τὴν ὥραν καθ' ἣν ὑμεῖς τὴν
ἀρχίζετε. Καί το ἀγαπᾶτε τὸ ἐπάγγελμά σας;
— Πολύ, κυρία. Δὲν εἰξεύρετε πόσον καλὸν
πράγμα εἶνε νὰ ἔχη τις τὴν ὑπαρξίν του εὐθεῖαν
ἐνώπιόν του μετὰ καθηκόντων εὐαρινῶν καὶ ὠ-
ρισμένων!
— Ἄλλᾳ, ὑπέλαθεν ἡ κυρία Σκώτ, νὰ μὴ
εἶνε πάλιν κανεὶς κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του, νὰ εἶνε
πάντοτε ἠναγκασμένος νὰ ὑπακούῃ! . . .

— Τοῦτο ἴσως εἶνε τὸ ἀρέσκον εἰς ἐμέ. Διό-
τι οὐδὲν εὐκολώτερον τοῦ ὑπακούειν. . . καὶ
ἔπειτα ὁ μόνος τρόπος τοῦ νὰ μάθῃ τις νὰ ἀρ-
χῇ, εἶνε τὸ νὰ μάθῃ πρῶτον νὰ ὑπακούῃ.

— Ἄ! πόσον αὐτὸ τὸ ὅποιον λέγετε εἶνε ἀ-
ληθές!

— Μάλιστα, ἀναμφιβόλως, ὑπέλαθεν ὁ ἐφη-
μέριος, ἀλλ' οὐχ ἦττον καὶ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον
δὲν σας λέγει, ὅτι δὴλα δὴ εἶνε ὁ εὐδοκίμωτα-
τος τῶν ἀξιοματικῶν τοῦ συντάγματός του,
ὅτι. . .

— Νοννέ μου, σας παρακκλῶ. . .

Ἐν ᾧ δὲ ὁ πατὴρ Κωνσταντῖος παρὰ τὴν ἀν-
τίστασιν τοῦ Ἰωάννου ἐμελλε νὰ ἐπιδοθῇ εἰς
τὸν πανηγυρικὸν τοῦ βαπτιστικοῦ του, ἡ Μπετ-
τίνα παρεμβάδινουσα:

— Περιττὸν εἶνε, πάτερ, ἀνεφώνησε, μὴ λέ-
γετε τίποτε. . . Ὅ, τι θὰ ἐλέγετε τὸ εἰξεύρομεν.
Ἐλάθομεν τὴν ἀδικησίαν νὰ ἐρωτήσωμεν περὶ
τοῦ κυρίου. . . Ὡ! ὀλίγον ἔλειψε νὰ εἰπῶ: κυ-
ρίου Ἰωάννου. . . περὶ τοῦ κυρίου Ῥαϊνάλδου. . .
Λοιπὸν, αἱ πληροφορίαι τὰς ὁποίας ἐλάθομεν
εἶνε περίφημοι!

— Περίεργος εἰμαι νὰ τὰς μάθω, εἶπεν ὁ Ἰ-
ωάννης.

— Τίποτε. . . τίποτε, δὲν θὰ μάθετε τίποτε.
Δὲν θέλω νὰ σας κάμω νὰ κοκκινίσετε, καὶ ἡ-
θέλετ' ἀναγκασθῆ νὰ κοκκινίσετε.

Ἐπειτα δὲ στρεφόμενος πρὸς τὸν ἐφημέριον:
— Ἄλλὰ καὶ περὶ ὑμῶν, ἄγχι ἐφημέριε, ἠρω-
τήσαμεν. Φαίνεται δὲ ὅτι εἰσθε ἅγιος ἀνθρώ-
πος. . .

— Ὡ! τοῦτο εἶνε ἀληθέστατον, ἀνεφώνη-
σεν ὁ Ἰωάννης.

Ἄλλ' ὁ πατὴρ Κωνσταντῖος διέκοψε τὴν εὐ-
γλωττίαν τοῦ Ἰωάννου. Τὸ δεῖπνον ἦτο περὶ τὸ
τέλος, τὸ δεῖπνον δὲ τοῦτου ὁ γηραιὸς ἐφημέριος
τὸ διήλθεν οὐχὶ ἀνευ πολλῶν συγκινήσεων. Ἐ-
πανειλημμένως ἔφερον ἐνώπιόν του κατασκευὰς
σφᾶς καὶ πολυπλόκους, ἐφ' ὧν δὲν ἐτόλμα νὰ
ἐπιβάλλῃ τὴν χεῖρα ἀνευ τινὸς τρύμου, φοβούμε-
νος μὴ ἰδῆ τὰ πάντα καταρρέοντα: ταῦς ἐκ πη-
κτῆς δονουμένους πύργους, τὰς ἐξ ὕδρων πυ-
ραμίδας, τοὺς ἐξ ἀνθογαλακτοῦ προμαχῶνας,
τὰ ἐκ ζυμαρικῶν φρούρια, τοὺς ἐκ παγωτῶν βρά-
χους. Ἄλλ' ἔφαγεν ὁ πατὴρ Κωνσταντῖος

σαν 423. Ἐπίγραμμα (Ἀνιγματῶδες) 714. Παράδοσις (Συ-
νική) 476. Σαϊκισπίου τραγωδίαι 726. Φιλανθρωπία 524.
Φοιτητῆς (Ὁ Ἑλληὴν) ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ 736.

Ληγήματα καὶ μυθιστορία.

Βάπτισμα (Τὸ) 781. Γάμος ὑψηλῆς περιωπῆς 797, 813
Ἱστορία (Ἡ) τοῦ θείου 806. Κόρη (Ἡ) τοῦ λοχαγοῦ
589, 605, 621, 637, 653, 677, 690, 708, 721, 733,
752. Κύων (Ὁ) τοῦ λόγου 470. Κωνσταντῖος (Ὁ πα-
τήρ) 413, 431, 449, 461, 477. Μάθημα (Τὸ τελευ-
ταῖον) 438. Μεταξὺ Πειραιῶς καὶ Νεαπόλεως 528, 541.
Μουσικὸν αἶσθημα (Τὸ) παρὰ τοῖς Ῥώσοις 493. Ὁ-
πλαρχηγός (Ὁ) ἱερεὺς 426. Ὅρθος (Ἡ) 615. Παρδι-
κίου (Αἱ συγκινήσεις μικροῦ) 629. Ποιήματα (Τὰ πρῶτά
μας) 513. Πολιορκία (Ἡ) τοῦ Βερολίνου 502. Τριαν-
ταφυλλιά (Ἡ) 557, 577. Τύχη (Ἡ) ἐκ μιᾶς βελόνης
456. Φονεὺς (Ποῖος ἦτον ὁ) τοῦ ἀδελφοῦ μου 669, 685,
701. Χρυσόλα 765.

Ποιήσεις.

Γέννησις (Ἡ) τῆς κόρης 539. Δεκοχτοβρα (Ἡ) 794.
Εἰς τὸ λαύκιμα τῆς Κυρίας Σ. Φ. 666. Ἐμπορος (Ὁ)
τῆς Βενετίας 429, 445. Ζαῦς καὶ πῖθηκος 822. Ἰλιάδος

(Ἄπόσπασμα ἐκ μεταφράσεως τῆς) 749. Καιροὶ (Οἱ)
505. Παιδάκι (Τὸ) καὶ ὁ Χάρος 488. Τρελὴ (Ἡ) 587.
Χαρίσματα (Τὰ) 748.

Ἀάνετον πνεῦμα.

428, 443, 457, 475, 490, 506, 524, 540, 555, 571,
588, 604, 619, 635, 652, 667, 684, 699, 715, 732,
748, 763, 780, 794, 811, 823.

Ποικίλα.

428, 444, 460, 476, 491, 507, 540, 556, 571, 588,
604, 619, 636, 667, 684, 700, 715, 748, 764, 795,
812, 824.

Ἀνέκδοτα.

Γκαρτζακίφ (Ἀνέκδοτον περὶ) 700. Γλάστρινος
(Ἀνέκδοτα περὶ) 636, 796. Θιέρσου (Ἐν ἀνέκδοτον
περὶ) 555. Μόλτκε (Ἀνέκδοτον περὶ) 698. Σοπερχά-
ουερ (Ἀνέκδοτον περὶ) 812.

μετὰ πολλῆς ὀρέξεως καὶ δὲν ὑπεχώρησε πρὸ δύο ἢ τριῶν ποτηρίων καμπανίτου· σημειωτέον δὲ ὅτι οὐδόλως ἐμίσει τὴν εὐωχίαν. Ἄλλ' ἢ ἐν πάσι τελειότης δὲν εἶνε τοῦ κόσμου τούτου· καὶ ἐὰν ἡ λιχνεὶα συγκατηρήμαίτο μεταξύ τῶν λεγομένων ὁσαυτίμων ἀμαρτημάτων, πόσοι καὶ πόσοι ἀγαθοὶ ἐφημέριοι θὰ ἐπορεύοντο εἰς τὴν κόλασιν!

Ὁ καφὲς ἐκομίσθη ἐπὶ τοῦ δώματος, πρὸ τοῦ πύργου· ἤκουστο δὲ μακρόθεν ὁ ῥηγματώδης κρότος τοῦ παλαιοῦ ὥρολογίου τοῦ χωρίου σημαίνων τὴν ἐνάτην. Οἱ λιμῶνες καὶ τὰ δάση ἐκοιμῶντο, ἐν δὲ τῷ κήπῳ οὐδὲν ἄλλο ἐφαίνετο, ἢ μακρὰ γραμμαὶ δυσδιάκριτοι καὶ ἀκανόνιστοι, ἢ δὲ σελήνη βραδέως ἀνέτελλεν ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῶν μεγάλων δένδρων.

Ἡ Μπεττίνα λαβοῦσα ἀπὸ τῆς τραπέζης κιβωτιδίον σιγάρων:

— Καπνίζετε; εἶπε πρὸς τὸν Ἰωάννην.

— Μάλιστα, κυρία.

— Λάβετε λοιπὸν, κύριε Ἰωάννη... Ἄχ! τόσο χειρότερα, τὸ εἶπα τώρα πλέον... Λάβετε... Ἄλλ' ὄχι... ἀκούσατε πρῶτον.

Καὶ διὰ φωνῆς χαμηλῆς τῷ εἶπε ἐξακολουθοῦσα νὰ κρατῇ τὸ κιβώτιον τῶν σιγάρων.

— Τώρα εἶνε σκοτεινὰ καὶ εἰμφορεῖτε νὰ κοκκινίσετε ἐλευθέρως. Θὰ σας εἰπῶ ὅτι δὲν σας εἶπα πρὸ ὀλίγου, εἰς τὸ δεῖπνον. Γέρον συμβολαιογράφος τῆς Σουβίνης, ὅστις ἦτο κηδεμῶνας ἤλθεν εἰς ἐπίσκεψιν τῆς ἀδελφῆς μου εἰς Παρισίους διὰ τὴν πληρωμὴν τῆς ἀξίας τῆς ἐπαύλειως καὶ μας διηγήθη τί ἐκάματε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς σας, ὅτε εἴσατε ἀκόμη μικρὸν παιδίον, τί ἐκάματε ὑπὲρ τῆς πτωχῆς ἐκείνης μητρὸς καὶ ὑπὲρ τῆς ἀτυχοῦς ἐκείνης νεάνιδος· πολὺ συνεκινήθημεν καὶ ἡ ἀδελφὴ μου καὶ ἐγώ.

— Μάλιστα, κύριε, ὑπέλαβεν ἡ κυρία Σκώτ, διὰ τοῦτο καὶ σας ὑποδεχόμεθα σήμερον μετὰ τῆς εὐχαριστήσεως. Διότι δὲν εἶνε δυνατόν εἰς πάντας ἀνεξαιρέτως νὰ κάμωμεν τὴν αὐτὴν ὑποδοχὴν, νὰ εἴσατε περὶ τούτου βέβαιος. Λάβετε λοιπὸν τώρα τὸ σιγάρων σας, τῶσπιν ὥραν σας περιμένει ἡ ἀδελφὴ μου.

Καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης οὐδὲ μίαν κἄν λέξιν εὐρεν εἰς ἀπόκρισιν, ἢ δὲ Μπεττίνα ἴστατο ἐνώπιόν του, τεινούσα αὐτῷ δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὸ κιβώτιον τῶν σιγάρων καὶ μετ' εὐλικρινεῖας ἀτενῶς προσβλέπουσα τὸ πρόσωπόν του. Ἡ νεῆνις ἀπέλαυε τῆς πραγματικῆς καὶ ζωηροτάτης ἡδονῆς, ἥτις δύνανται νὰ ἐρμηνευθῇ διὰ τῆς φράσεως:

— Μοὶ φαίνεται ὅτι κυτταζῶ νέον ἀξιότιμον.

— Καὶ τώρα, εἶπεν ἡ κυρία Σκώτ, ἄς καθίσωμεν ἐδῶ πρὸ τῆς θελκτικῆς ταύτης νυκτὸς... λάβετε τὸν καφέ σας... Καπνίσατε...

— Καὶ ἄς μὴ ὀμιλῶμεν, Σουζή, ἄς μὴ ὀ-

μιλῶμεν. Ἡ ἄκρα αὐτῆ σιωπῆ τῆς ἐξοχῆς μετὰ τὸν μέγαν ἐκεῖνον θόρυβον τῶν Παρισίων, εἶνε ἀξιολάτρευτος! Ἄς μείνωμεν χωρὶς νὰ ἀνοίξωμεν τὸ στόμα. Ἄς ἀτενίζωμεν τὸν οὐρανόν, τὴν σελήνην, τοὺς ἀστέρας.

Καὶ οἱ τέσσαρες μετὰ πολλῆς εὐφροσύνης ἐξέτελεσαν τὸ προγραμματίον τοῦτο. Καὶ ἡ μὲν Σουζή καὶ ἡ Μπεττίνα ἤρεμοι, ἀκίνητοι, ὅπως ἀποσπασμένοι ἀπὸ τῆς χθελιστῆς τῶν ὑπάρξεως, προσφιλέστατα διακείμενοι πρὸς τὸν τόπον ἐκείνον τὸν ὑποδεχόμενον αὐτὰς καὶ μέλλοντα νὰ τὰς ἔχη παρ' ἐαυτῶν, ὁ δὲ Ἰωάννης ὀλιγώτερον ἤρεμος, διότι οἱ λόγοι τῆς μῆς Πέρσιβαλ μυχιαίτατα τὸν συνεκίνησαν, ὥστε ἡ καρδιά του δὲν εἶχεν ἐντελῶς ἀναλάβῃ τὴν ὀμαλὴν πορείαν τῆς.

Ἄλλ' ὁ πάντων εὐδαιμονέστατος ἦτο ὁ πατήρ Κωνστάντιος, μετ' ἀνεκλαλήτου εὐφροσύνης παρακολουθῆσας τὸ μικρὸν ἐπεισόδιον, ὅπερ ὑπέβαλεν εἰς τοσοῦτον σκληρὸν ἄμα δὲ καὶ ἠδίστην δοκιμασίαν τὴν τοῦ Ἰωάννου μετριοφροσύνην. Τηλικαύτη δὲ ἦτο ἡ πρὸς τὸν βαπτιστικόν του ἀγάπη, ὥστε ὁ φιλοστοργότατος τῶν γονέων δὲν ἠγάπησέ ποτε οὕτω τὸ προσφιλέστατον τῶν τέκνων του. Ὅσακις δὲ παρετήρει τὸν νεαρὸν ἀξιοματικὸν ὁ γηραιὸς ἱερεὺς, συχνότατα τῷ συνέβαινε νὰ λέγει κατ' ἐαυτὸν:

— Ὁ Κύριος μ' ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, τοιοῦτον ἀποστείλας μοι υἱόν!

Ἀπεπλανήθη δὲ ὁ νοῦς τοῦ ἐφημερίου εἰς εὐαρεστοτάτην ὀνειροπόλησιν, ἐφαντάζετο ὅτι εἶνε ἐν τῷ οἴκῳ του, ἐφαντάζετο ἔπειτα ὅτι ἦτο ἐν τῷ δωματίῳ του, αἱ ἐννοιαὶ του κατὰ μικρὸν συνεγέοντο καὶ συνεφύροντο ἢ ὀνειροπόλησις μετέπεσεν εἰς νύκην, ἢ νύκην εἰς κάρωσιν, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἡ καταστροφὴ ἐπῆλθε τελεία, ἀνεπανόρθωτος. Ὁ γηραιὸς ἀπεκοιμήθη καὶ ἀπεκοιμήθη ὑπνον βαθύτατον· τὸ ἐξίσκιον ἐκεῖνο γεῦμα καὶ τὰ δύο ἢ τρία μικρὰ ποτήρια τοῦ καμπανίτου συνετέλεσαν βεβαίως οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν καταστροφὴν.

Ὁ Ἰωάννης οὐδὲν ἐνόησε, λησμονήσας τὴν πρὸς τὸν ἀνάδοχόν του ὑπόσχεσιν. Καὶ διατί ἄρα γε ἐλησμονήσας; Διότι ἡ κυρία Σκώτ καὶ ἡ μῆς Πέρσιβαλ δὲν εἰξεύρω τί ταῖς ἤλθε καὶ ἐστήριζαν τοὺς πόδας τῶν ἐπὶ τῶν ὑποποδίων, ἀνέπεσον δὲ νοχελῶς ἐπὶ τῶν νώτων τῶν θρονίων των, ὥστε τὰ μὲν ἐκ μουσελίνης φορέματά των ἀνεσύρθησαν ὀλίγον, ἐλάχιστον ἄλλ' ἰκανῶς ὅμως εἰς τὸ νὰ ἀποκαλυφθῶσι τέσσαρες μικροὶ πόδες ὧν αἱ γραμμαὶ διεκρίνοντο εὐκρινέστατα καὶ καθαρότατα ὑπὸ δύο χειρίστατα κύματα λευκῶν τριχάπτων ὑπὸ τῆς σελήνης φωτιζομένων. Ὁ Ἰωάννης παρετήρει τοὺς μικροὺς ἐκείνους πόδας καὶ ὑπέβαλεν εἰς ἐαυτὸν τὸ ζήτημα τὸ δε:

— Τίνες εἶνε μικρότεροι;

Ἐν ᾧ δὲ προσεπάθει νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα, ἡ Μπεττίνα αἴφνης τῷ εἶπε ταπεινῆ τῆ φωνῆ:

— Κύριε Ἰωάννη! Κύριε Ἰωάννη!

— Ὅριστα.

— Κυτταζετε, κλέ, τὸν πατέρα Κωνστάντιον, κοιμᾶται.

— ὦ! Θεέ μου! καὶ πταίω ἐγώ.

— Πῶς! σεῖς πταίετε; ἠρώτησεν ἡ κυρία Σκώτ ταπεινῆ ὡσαύτως τῆ φωνῆ.

— Μάλιστα... Ὁ ἀνάδοχός μου ἐξυπνᾷ πολλὰ πρῶτ' καὶ πλαγιάζει πολὺ ἐνωρίς. Μοὶ παρήγγειλε δὲ νὰ μὴ τον ἀφήσω ν' ἀποκοιμηθῇ. Διότι συχνότατα εἰς τῆς κυρίας Λογγεβὼλ μετὰ τὸ γεῦμα τὸν ἐκλεπτεν ὀλίγον. Μετὰ τοσαύτης δὲ ἀγαθότητος τὸν ἐδεξιώθητε, ὥστε ἀνέλαβε τὰς προτέρας του ἔξεις.

— Καὶ τί καλὰ ὅπου ἔκαμε! εἶπεν ἡ Μπεττίνα. Μὴ κάμνωμεν θόρυβον, μὴ τον ἐξυπνίσωμεν.

— Εἴσατε ἐξαίρετος, κυρία, ἀλλ' ἡ ἐσπέρα εἶνε κάπως ὀρεστέρα!

— Ἄ! ἀλήθεια... Καὶ εἰμφορεῖ νὰ κρυώσῃ. Σταθῆτε νὰ φέρω ἓνα μου ἐπανωφόρι.

— Νομίζω, κυρία, ὅτι εἶνε καλλίτερον νὰ προσπαθῆσωμεν νὰ τον ἐξυπνίσωμεν μὲ τρόπον, ὥστε νὰ μὴ νοήσῃ ὅτι τὸν εἶδατε κοιμώμενον.

— Ἐγὼ ἀνελκμύθων, εἶπεν ἡ Μπεττίνα· σταθῆτε Σουζή, ἔλα νὰ τραγουδήσωμεν μαζί, σιγὰ σιγὰ κατὰ πρῶτον καὶ ἔπειτα βαθμυδὸν ὑπόνομεν τὴν φωνὴν μας... Ἄς τραγουδήσωμεν.

— Μετὰ χάρως... ἀλλὰ τί νὰ τραγουδήσωμεν;

— Ἄς τραγουδήσωμεν τὸ παιδικὸν ἄσμα. Αἱ λέξεις εἶνε κατάλληλοι εἰς τὴν περίστασιν.

Καὶ ἡ Σουζή καὶ ἡ Μπεττίνα ἤρχισαν τὸ ἄσμα:

Ἄς ἦτανε, πουλάκι φτερωτὸ
μὲ δύο μικρὰ μικρὰ φτερά νὰ γείνω,
ἔ τὸν ὕπνον μου, σὲ σένα νὰ πετῶ
ἔ τὸν ὕπνον μου ποτὲ νὰ μὴ σ' ἀρίνω...

Αἱ γλυκεῖαι καὶ ὀξεῖαι φωναὶ των ἐν τῇ βαθυτάτῃ ἐκείνῃ σιγῇ, εἶχον ἐξαιρέτὸν τι εὐήχον. Ἄλλ' ὁ μὲν ἐφημέριος οὐδὲν ἤκουε, οὐδ' ἐσάλευεν, ὁ δὲ Ἰωάννης θελγόμενος ὑπὸ τῆς μικρῆς ταύτης συναυλίας ἔλεγε κατ' ἐαυτὸν:

— Ὅλα καλὰ! ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ ἐξυπνήσῃ γρήγορα ὁ νανός μου.

Αἱ φωναὶ ἐν τούταις ἐγίνοντο εὐκρινέστεραι καὶ ὑψηλότεραι:

Καὶ πρόσταγμα βασιλικὸ ἀν βγῆ
τὸν ὕπνον δὲν ἔμπορεῖ νὰ τον ταράξῃ...

Ὁ ἐφημέριος οὐδ' ἐσάλευε.

— Πῶς κοιμᾶται! εἶπεν ἡ Σουζή... κοίμα εἶνε νὰ τον ἐξυπνίσωμεν.

— Πρέπει, ὅμως!... Δυνατώτερα, Σουζή, δυνατώτερα.

Καὶ αἱ δύο ἀδελφαὶ ἀφήκων ἐλευθέρως νάντηχῆση ἢ συμφωνία τῆς φωνῆς των:

Ἄχ! ποὶ μ' ἀρέσει τὴν αὐγὴ αὐγὴ
νὰ με ἔξυπνοῦνε πρὶν γλυκοχαρῆξῃ!

Αἴφνης ὁ πατήρ Κωνστάντιος ἀπετίναξε τὸν βαθύν του ὕπνον καὶ μετὰ στιγματικὴν ἐνδύμυχον παραχῆν, ἀνέπνευσε... Οὐδεὶς, κατὰ τὰ φαινόμενα, παρετήρησεν ὅτι τὸν ἐπῆρεν ὁ ὕπνος. Ἀνεκάθισεν, ἐτανύσθη μετὰ πολλῆς περισκεφῆως, ἠρέμα... Ἐσώθη! Οὐδεὶς τὸν ἐνόησε!

Μετὰ τέταρτον τῆς ὥρας αἱ δύο ἀδελφαὶ προσέπεψαν τὸν ἐφημέριον καὶ τὸν Ἰωάννην μέχρι τῆς μικρῆς πύλης τοῦ κήπου, τῆς πρὸς τὸ χωρίον ἀνοικομένης ἑκατοστῶν βημάτων ἀπὸ τοῦ προεστυρίου. Ὅτε δὲ προσήγγισαν εἰς τὴν πύλην ταύτην ἡ Μπεττίνα αἴφνης εἶπε πρὸς τὸν Ἰωάννην:

— Ἄ! κύριε, πρὸ τριῶν ὥρων συλλογίζομαι νὰ σας ἐρωτήσω. Τὸ πρῶτ' ἐν ᾧ ἠρχόμεθα, συνητήσαμεν καθ' ὁδὸν νέον λεπτοκαμωμένον, ζανθομούστακα, ἔπνευσε μαῦρον ἵππον καὶ διερχόμενος μᾶς ἐχαίρετίσε.

— Εἶνε ὁ Παῦλος Λαβαρδέν, φίλος μου. Ἐλαβε τὴν τιμὴν ἄλλοτε νὰ παρουσιασθῇ εἰς ὑμᾶς... ἀλλ' ἀορίστως πως. Ἐπιθυμεῖ δὲ διακαῶς νὰ παρουσιασθῇ καὶ ἐκ δευτέρου.

— Μάλιστα! νὰ μᾶς τον φέρετε αὐτὰς τὰς ἡμέρας, εἶπεν ἡ κυρία Σκώτ.

— Μετὰ τὴν 25 τοῦ μηνός, ἀνεφώνησεν ἡ Μπεττίνα... Ὅχι πρότερον! Ὅχι πρότερον! ψυχὴν γεννητὴν δὲν θέλωμεν νὰ ἴδωμεν ἀνθρωπὸν ἐκτὸς ὑμῶν, κύριε Ἰωάννη... Ἄλλ' ὑμᾶς, καὶ εἶνε παραδοξότατον, καὶ δὲν εἰξεύρω καὶ ἐγὼ πῶς συμβαίνει, ὑμᾶς δὲν σας θεωροῦμεν πλέον, πῶς νὰ σας το εἰπῶ, δὲν σας θεωροῦμεν ὡς ἀνθρωπὸν. Ἴσως δὲν ἐκφράζομαι ὅπως πρέπει, ἀλλὰ βεβαιώθητε ὅτι θέλω διὰ τῶν λόγων τούτων νὰ σας ἐκφράσω φιλοφροσύνην. Ὅμιλοῦσα πρὸς ὑμᾶς οὕτω πως σκοπὸν ἔχω νὰ σας φανῶ ἐξαιρέτως ἀξιαγάπητος.

— Καὶ εἴσατε τῷ ὄντι, κυρία μου.

— Τόσον καλλίτερα, ἐὰν ἔχω τὴν εὐτυχίαν νὰ γείνω καταληπτὴ... Χαίρετε, κύριε Ἰωάννη, ἐπαναβλεπόμεθα μεθαύριον.

Καὶ ἡ κυρία Σκώτ καὶ ἡ μῆς Πέρσιβαλ ἐπέλαβον βραδέως τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν πρὸς τὸν πύργον.

— Καὶ τώρα, Σουζή, εἶπεν ἡ Μπεττίνα, μάλωσέ με ὅσον εἰμφορεῖς... Τὸ περιμένω... τὸ ἀξίζω.

— Νὰ σε μαλώσω! καὶ διατί;

— Θὰ εἰπῆς, χωρὶς ἄλλο, ὅτι πάρα πολλὴν οἰκειότητα ἀπέδειξα πρὸς τὸν νέον τούτον.

— Ὅχι δὲν θὰ το εἰπῶ... Διότι ὁ νέος οὗτος μοῦ ἔκαμεν εὐθὺς ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέ-

ραν άριστήν έντύπωσιν. Μοῦ προξενεῖ ἀπεριόριστον ἐμπιστοσύνην.

— Τὸ ἴδιον καὶ εἰς ἐμέ.

— Εἶμαι πεπεισμένη ὅτι θα εἶνε πολὺ καλὸν νὰ προσπαθῶμεν καὶ αἱ δύο νὰ τον κάμωμεν φίλον.

— Μετὰ πάσης χαρᾶς, ἐγώ. . . Καὶ μάλιστα, Σουζή, καθ' ὅσον ἔως τώρα εἶδα πολλοὺς νέους, ἀφ' ὅτου ζῶμεν ἐν Γαλλίᾳ. . . ὦ! καὶ εἶδα! . . . τί τα θέλεις! αὐτὸς εἶνε ὁ πρῶτος — ἀναντιρρήτως ὁ πρῶτος — εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ὁποίου δὲν ἀνέγνωσα καθαρὰ τὴν φράσιν: «Θεὸ μου! μὲ πόσῃ μου εὐχαρίστησιν θὰ ἐνυμφεύθῃ τὰ ἑκατομμύρια αὐτῆς τῆς μικρούλας!» Αὐτὰ ἦσαν χαραγμένα καθαρὰ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὄλων τῶν ἄλλων. . . ὄχι ὅμως καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τούτου. . . Ὡς τόσον ἐφθάσαμεν. . . Καλὴν νύκτα, Σουζή, καὶ αὖριον τὰ ξαναλέγομεν.

Καὶ ἡ μὲν κυρία Σκῶτ ἐπορεύθη νὰ ἴδῃ τὰ τέκνα τῆς καὶ νὰ τα ἀσπασθῇ κοιμώμενα, ἡ δὲ Μπεττίνα ἔμεινε ὡραν πολλὴν στηρίζουσα τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τοῦ ἐξώστου τῆς καὶ:

— Θαρρῶ, ἔλεγε καθ' ἑαυτήν, θαρρῶ ὅτι θὰ τον ἀγαπήσω τὸν. . . τόπον τούτου.

Ζ'.

Τὴν ἐπιούσαν μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἐκ τῶν πρωϊνῶν γυμνασίων ὁ Παῦλος Λαβαρδὲν ἀνέμενε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ στρατώνος. Μόλις δ' ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν νὰ καταβῇ τοῦ ἵππου. . . καὶ λαβὼν αὐτὸν κατ' ἴδιον:

— Εἰπέ μου τὰ τοῦ χθεσινοῦ δείπνου σὰς, εἰπέ μου. Ἐγὼ τὰς εἶδα τὸ πρωί, καὶ ἡ μικροτέρα ὠδήγηε τέσσαρα μικρὰ κατὰμαυρα ἀλογάκια. . . καὶ σου εἶχε μία πόζα! . . . Τὰς ἐχαίρετιστα. . . Εἶπες τίποτε περὶ ἐμοῦ; Μὲ ἀνεγνώρισαν; Πότε τέλος πάντων θὰ με πᾶγῃς εἰς τὸ Λογγεβάλ; Ἄλλ' ἀποκρίσου μου, ἀποκρίσου!

— Ἀποκρίσου μου! ἀποκρίσου! . . . Καὶ εἰς ποῖαν ἐρώτησίν σου νὰ πρωταποκριθῶ;

— Εἰς τὴν τελευταίαν.

— Πότε θὰ σε ὑπάγω εἰς Λογγεβάλ;

— Ναί.

— Μετὰ καμμιά δεκαεὶά ἡμέρας. Τώρα δὲν θέλουν νὰ ἴδωσιν ψυχὴν.

— Λοιπὸν μόνον μετὰ δέκα ἡμέρας θὰ ἐπανεέλθῃς εἰς Λογγεβάλ;

— Ὡ! ἐγὼ θὰ ἐπανεέλθω σήμερον τὸ ἀπόγευμα. Ἄλλ' ἐγὼ δὲν μετροῦμαι! Ἰωάννης Ραιναλδὸς, δὲν εἶνε καίτις γέλασε, βαπτιστακὸς τοῦ ἐφημερίου. . . Ἰδοὺ διακί εἰσεχώρησα τόσον εὐκόλα εἰς τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν πίστιν τῶν δύο θελακτικῶν τούτων γυναικῶν. Ἐγὼ, βλέπεις, ἐπαρουσιάσθην ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ τὴν κηδεμονίαν καὶ τὴν ἐγγύησιν τῆς Ἐκκλη-

σίας. . . Ἐκτός δὲ τούτου ἀνεκάλυψαν ὅτι δύναμαι νὰ ταις εἶμαι χρήσιμος εἰς μικρὰ τινα πράγματα· εἰς αὐτὰ πολὺ καλὰ ὄλον ἐδῶ τὸν τόπον, καὶ θὰ με χρησιμοποιήσωσιν ὡς ὀδηγόν. . . Τέλος πάντων ἐγὼ δὲν εἶμαι τίποτε ἐν φ' σὺ, κόμης Παῦλος δὲ Λαβαρδὲν, σὺ εἶσαι κατὶ τι! Ἄλλὰ μὴ φοβοῦ τίποτε, θὰ ἔλθῃ καὶ ἡ σειρά σου με τὰς ἐορτὰς καὶ τοὺς χοροὺς, ὅταν θὰ εἶνε ἀνάγκη νὰ λάμψῃς, ὅταν θὰ εἶνε ἀνάγκη νὰ χορεύῃς. Καὶ τότε θὰ ἀναλάμψῃς μετ' ὄλης σου τῆς λαμπρότητος, καὶ ἐγὼ θὰ ἐπανεέλθω τὰπεινῶς εἰς τὴν προτέραν μου σκοτίαν.

— Περίταιζέ με ὅσον θέλεις. Ἄλλ' οὐχ ἦτον εἶνε ἀληθὲς ὅτι σὺ κατὰ τὸ διάστημα τῶν δέκα τούτων ἡμερῶν θὰ ἀποκτήσῃς προνόμιον, θὰ ἀποκτήσῃς προνόμια! . . .

— Πῶς! προνόμια;

— Ἐλα δὲ Ἰωάννη, τώρα θέλεις νὰ με κάμῃς καὶ καλὰ νὰ πιστεύσω ὅτι δὲν ἀγαπᾷς μίαν ἐκ τῶν δύο τούτων γυναικῶν; Εἶνε δυνατὸν; Τόσῃ καλλονῇ! Τόσῃ πολυτέλειαν! Ὡ! . . . ἡ πολυτέλεια ἴσως μᾶλλον ἢ ἡ καλλονή! Ἡ πολυτέλεια εἰς τοιοῦτον βαθμόν! Ἄ! μὲ φέρει ἀνω κάτω, μὲ δαιμονίζει! τὰ μικρὰ ἐκεῖνα ἀλογάκια μαῦρα μαῦρα με τοὺς ἀσπρούς φλόγκους, τὰ ἔβλεπα ἀπόψε εἰς τὸν ὕπνον μου. . . Ἄμ' ἐκείνη δὲ ἡ μικρούλα. . . ἡ Μπεττίνα. . . καλὰ τὴν λέγω;

— Μάλιστα, Μπεττίνα.

— Μπεττίνα. . . κόμησα Μπεττίνα δὲ Λαβαρδὲν! Δὲν εἶνε νόστιμον; Καὶ τί πρῶτυπον κομποῦ καὶ περιποιητικῶ ἀνδρὸς θὰ εὕρισκον εἰς ἐμέ! Νὰ ἔχω γυναικίνα ἑκατομμυριοῦχον, τοῦτο εἶνε τὸ πεπρωμένον μου! Ἄλλὰ δὲν εἶνε καὶ εὐκόλον πρᾶγμα ὅσον εἴμπορεῖ τις νὰ ὑποθέσῃ! Ἡ τέχνη εἶνε νὰ εἰσεύρῃς νὰ εἶσαι πλούσιος, καὶ ἐγὼ εἰς τοῦτο εἶμαι μάγνα, καὶ τὸ ἀπέδειξα μάλιστα: ἔφαγα καὶ ἔφαγα χρήματα. . . καὶ ἂν ἡ καμμιά μου δὲν με περιώριζε! . . . Ἄλλ' ὅμως εἶμ' ἔτοιμος πάλιν νὰ ξαναχρῆσω. . . Ἄχ! τί εὐτυχισμένην ζωὴν θὰ εἶχε μαζί μου! Ὡς βασιλίσα τῶν παραμυθιῶν! Καὶ τότε νὰ ἔβλεπε τὴν φιλοκαλίαν, τὴν τέχνην καὶ τὴν ἐπιστήμην τοῦ ἀνδρός τῆς. . . Δὲν θὰ ἔκαμνα ἄλλο κάθε ὥρα παρὰ νὰ τὴν στολίζω, νὰ τὴν ἔχω σὰν κουκλίτσα, νὰ τὴν καταφορτόνω λούσα καὶ θριαμβευτικῶς νὰ τὴν γυρίζω εἰς ὄλον τὸν κόσμον. Θὰ ἐσπούδαζα τὴν εὐμορφίαν τῆς διὰ νὰ τὴν βάλω μέσα σὲ κορνίζα πού νὰ τῆς τοιάζῃ. . . καὶ νὰ λέγῃ: «Ἄν δὲν ἤμουν ἐκεῖ θὰ ἐφαινόμουν ὀλιγώτερον ὠραία». Καὶ θὰ εἰξευρα ὄχι μόνον νὰ τὴν ἀγαπῶ, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν διασκεδάζω, καὶ ἀπὸ τὰ χρήματά τῆς θὰ ἐκέρδιζε καὶ ἔρωτα καὶ εὐχαρίστησιν! . . . Ἐλα, φίλε μου, κουνήσου, καὶ σήμερον φέρε με εἰς τῆς κυρίας Σκῶτ.

— Δὲν εἴμπορῶ σὲ βεβαιῶ.

— Τότε λοιπὸν μετὰ δέκα μόνον ἡμέρας· ἀλλὰ σὺ τα προλέγω καὶ νὰ το εἰσεύρῃς· θὰ το στρώσω εἰς Λογγεβάλ, καὶ δὲν το κουνῶ νὰ χαλάσῃ ὁ κόσμος. Καὶ πρῶτον θὰ εὐχαριστήθῃ ἡ καμμιά. Καὶ νὰ μὲν εἶνε ἀκόμη ἐξηρησισμένη κατὰ τῶν Ἀμερικανίδων καὶ λέγῃ ὅτι θὰ καταφέρῃ τὰ πράγματα, ὥστε νὰ μὴ τὰς ἴδῃς τὰ μάτια τῆς! ἀλλ' ἐγὼ τὴν εἰσεύρω τὴν καμμιά. Καθὼς τῆς εἶπα ἕνα ἐσπέρας: «Καμμιά, κατέκτισα τὴν καρδίαν μιᾶς νοστιμούλας, τὴν ὁποίαν ἐνοχλοῦν καμμιά εἰκασαριὰ ἑκατομμύρια κεφάλαια καὶ εἰσοδήμα δύο ἢ τρία. . . τὸ παρακάμουν ὅταν λέγουν ἑκατοσταριᾶς ἑκατομμύρια, οἱ ἀριθμοὶ τοὺς ὁποίους εἶπα αὐτοὶ εἶνε οἱ ἀληθινοὶ ἀριθμοὶ καὶ με ἀρκοῦν. . . Τὸ ἐσπέρας λοιπὸν ἐκεῖνο ἡ καμμιά θὰ καταγορηθεῖ. . . διότι τὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς, τί ἄλλο ἐπιθυμεῖ δι' ἐμέ; Ὅ,τι ἐπιθυμοῦν ὄλαι αἱ καλὰ μητέρες διὰ τοὺς υἱοὺς των καὶ μάλιστα ὅταν οἱ υἱοὶ κάμουν τρέλες. . . Λοιπὸν καὶ μάλιστα ἐντὸς δέκα ἡμερῶν θὰ λάθῃς τὴν καλοσύνην νὰ με δώσῃς εἰδήσιν ποῖαν ἐκ τῶν δύο θὰ μου περᾶσῃς. . .

— Τρέλος εἶσαι. Οὐδ' ἐπέραςα κἂν ἀπὸ τὸν νοῦν μου τοιοῦτόν τι. . .

— Ἀκουσέ μ' ἐδῶ, Ἰωάννη, εἶσαι νέος φρονιμώτατος καὶ λογικώτατος, δὲν ἀντιλέγω ἄλλὰ μᾶτην ἐπιμένεις. Ἀκουσέ μ' ἐδῶ καὶ ἐνθυμοῦ ὅ,τι σὲ λέγω, Ἰωάννη, θὰ ἐρωτοκτυπηθῇς ἐκεῖ μέσα.

— Δὲν πιστεύω, ἀπεκρίθη γελῶν ὁ Ἰωάννης.

— Καὶ ἐγὼ εἶμαι βέβαιος. . . χαῖρε, καὶ . . . τὸν νοῦν σου!

Ὁ Ἰωάννης τὴν πρωίαν ἐκείνην ἦτο εἰλικρινέστατος. Εἶχε δὲ κάλλιστα κοιμηθῆ τὴν προηγούμενην νύκτα· διότι ἡ δευτέρα μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν συνέντευξις διέλυσε ὡς διὰ γοητείας τὴν μικρὰν ταραχὴν τὴν διαταραττοῦσαν τὴν ψυχὴν του μετὰ τὴν πρώτην συνάντησιν. Παρασκευάζετο δὲ νὰ τὰς ἐπανίδῃ μετὰ πολλῆς μὲν εὐφροσύνης, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς ἡρεμίας. Διότι ὑπῆρχεν ἐν τῷ οἴκῳ ἐκεῖνῳ τοσοῦτος πλοῦτος, ὥστε δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ εὕρῃ χῶρον ἐντίμως ὁ ἔρωσ νέου πένητος ὁποῖος ἦτο ὁ Ἰωάννης.

Ἄλλ' ἡ φιλία βεβαίως ἦτο πολὺ διάφορον πρᾶγμα τῶν μυχιαϊκῶν τῆς καρδίας του ἐπεθύμει καὶ παντὶ σθένει ἔμελλε νὰ προσπαθῆσθῃ νὰ ἐγκατασταθῇ ἡσύχως ἐν τῇ ὑπολήψει καὶ τῇ ἀγάπῃ τῶν δύο ἐκείνων γυναικῶν, θὰ προσπαθῆι νὰ φαίνεται πως ἀναίσθητος πρὸς τὴν καλλονὴν τῆς Σουζῆς καὶ τῆς Μπεττίνας, θὰ προσπαθῆι νὰ μὴ παρασυρθῇ πάλιν ὡς χθὲς παρατηρῶν τοὺς τέσσαρας ἐκείνους μικροὺς πόδας ἐκτεθειμένους ἐπὶ τῶν μικρῶν ὑποποδίων τῶν εἰπόντων ἤδη εἰλικρινέστατα καὶ λίαν φιλοφρόνως «θὰ εἰσθε φίλος μας». Οὐδὲν δὲ ἄλλο ἐπεθύμει

καὶ αὐτὸς! Νὰ γείνη φίλος των! Καὶ θὰ γείνη!

Τὰ πάντα δὲ κατὰ τὸ ἐπόμενον δεκαήμερον συνετέλεσαν τὴν ἐπιτυχίαν ταύτης τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἡ Σουζή, ἡ Μπεττίνα, ὁ πατήρ Κωνσταντῆος καὶ ὁ Ἰωάννης συνέζων ἐν στενοτάτῃ καὶ εἰλικρινεστάτῃ οἰκειότητι. Καὶ τὴν μὲν πρωίαν αἱ δύο ἀδελφαὶ ἐξήρχοντο ἐφ' ἀμάξης μετὰ τοῦ ἐφημερίου εἰς μακροὺς περιπάτους, μετὰ δὲ τὴν μεσημβρίαν ἐξήρχοντο εἰς μακροὺς περιπάτους μετὰ τοῦ Ἰωάννου ἐφιπποῖ.

Οὐδὴ ὅμως δὲ πλέον ἀνεζήτει ὁ Ἰωάννης νὰ ἀνακλύσῃ τὰ συναισθηματὰ του; οὐδὴ ὅμως πλέον ἠρώτα ἐκυτὸν πού νὰ κλινῇ πρὸς τὰ δεξιά ἢ πρὸς τὰ ἀριστερά. Ἡσθάνετο δὲ πρὸς ἀμφοτέρας ἴσῃ ἀφοσίωσιν, ἴσῃ ἀγάπῃ καὶ ἦτο τελείως εὐδαίμων, τελείως ἡρεμὸς· δὲν ἦτο λοιπὸν τετρωμένος ὑπὸ τοῦ ἔρωτος, διότι ἔρωσ καὶ ἡρεμία σπανιώτατα συμβιβάζονται ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ καρδίᾳ.

Ἄλλ' ὅμως ἔβλεπεν ὁ Ἰωάννης μετὰ τινος ταραχῆς καὶ θλίψεως προσεγγίζουσαν τὴν ἡμέραν ἣτις ἔμελλε νὰ φέρῃ εἰς Λογγεβάλ τὰς οἰκογενεῖας τῶν Τοῦρνερ, τῶν Νόρτων καὶ ὄλον ἐκεῖνο τὸ κύμα τῆς Ἀμερικανικῆς ἀποικίας. Τάχιστα δὲ ἐπῆλθεν ἡ ἡμέρα αὕτη.

Τὴν 24 Ἰουνίου ἡμέραν Παρασκευῆν ὁ Ἰωάννης ἀφικνεῖτο εἰς τὸν πύργον, ἡ δὲ Μπεττίνα ὑπεδέξατο αὐτὸν ἀδημονοῦσα:

— Τί ἀτυχία! τῷ εἶπε ἡ ἀδελφή μου εἶνε ἀσθενής. Καὶ δὲν εἶνε τίποτε, ἔλαφρὰ ἡμικρανία ἡ ὁποία αὖριον δὲν θὰ ὑπάρχῃ, ἀλλ' ὅπως δήποτε δὲν τολμῶ νὰ ἐξέλθω εἰς τὸν περίπατον μαζί σας θεομόναχη. Ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν Ἀμερικὴν θὰ ἐτόλμων, ἀλλ' ἐδῶ ὄχι, ἔ! τί λέγετε;

— Βεβαίως ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ Ἰωάννης.

— Εἶμαι ἠναγκασμένη νὰ σας διώξω καὶ πολὺ λυποῦμαι.

— Καὶ ἐγὼ ὡσαύτως λυποῦμαι διότι χάνω τὴν τελευταίαν ταύτην ἡμέραν, τὴν ὁποίαν ἠλπίζον ὅτι θα διέλθω πλησίον σας. Ἐν τούτοις ἀφ' οὗ εἶνε ἀνάγκη. . . θὰ ἔλθω αὖριον νὰ μάθω εἰδήσεις περὶ τῆς ἀδελφῆς σας.

— Θα σὰς τὰς εἶπῃ μόνη τῆς, διότι, σὰς ἐπαναλέγω, δὲν ἔχει τίποτε. Ἄλλὰ μὴ φεύγετε δὲ καὶ τόσον ταχέως, σὰς παρακαλῶ. Εὐαρεστεῖσθε νὰ με χαρίσθε ἐνὸς τετάρτου τῆς ὥρας ὀμιλίαν; θὰ σας εἶπῶ κατὶ τι. Καθίσατε αὐτοῦ. . . καὶ τώρα ἀκούσατέ μου μετὰ προσοχῆς. Εἶχομεν σκοπὸν ἐγὼ καὶ ἡ ἀδελφή μου νὰ σας ἀποκλείσωμεν ἀπόψε μετὰ τὸ δείπνον εἰς μίαν γωνίαν τῆς αἰθούσης, καὶ τότε ἡ ἀδελφή μου θὰ ἐλάμβανε τὸν λόγον καὶ αὐτὴ θὰ σας ἔλεγε ὅ,τι τώρα θὰ προσπαθῆσω νὰ σας εἶπῶ ἐγὼ ἀπὸ μέρους τῶν δύο μας, τῆς ἀδελφῆς μου καὶ ἐμοῦ. Ἄλλ' εἶμαι ὀλίγον συγκεκλινημένη. . . Μὴ γελᾶτε διότι τὸ πρᾶγμα εἶνε πολὺ σπουδαῖον, ἠθέλαμεν νὰ σας εὐχαριστήσωμεν καὶ αἱ δύο.

διότι ἀφ' ὅτου ἤλθομεν ἐδῶ ἐφάνητε πρὸς ἡμᾶς τόσον ἀξιαγάπητος, τόσον καλός, τόσον ἀφρωσιωμένος, τόσον . . .

— ὦ! κυρία, σὰς παρακαλῶ, τούναντίον ἐγώ . . .

— ὦ! μὴ με διακόπτετε . . . διότι θὰ με κάμψετε νὰ τα χάσω . . . Καὶ δὲν θὰ εἰμπορῶ ἔπειτα νὰ συνέλθω . . . Ἄλλως τε ἐπιμένω ὅτι ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ εὐχαριστήσωμεν, ὄχι σεῖς . . .

Ἦρχόμεθα ἐδῶ ὡς δύο ξένοι, ἐχάρημεν δὲ χάρῶν μεγάλην εὐροῦσαι παρευθὺς φίλους . . . μάλιστα, φίλους. Μὰς ἐχειραγωγῆσατε . . . μὰς ὠδηγήσατε πρὸς τοὺς ἐπιστάτας μας, πρὸς τοὺς φύλακὰς μας, ἐν ᾧ ὁ ἀνάδοχος σας μὰς ὠδήγει πρὸς τοὺς πτωχοὺς μας . . . καὶ παντοῦ τόσον σὰς ἠγάπων, ὥστε παρευθὺς μετὰ πεποιθήσεως ἤρχισαν διὰ τῶν συστάσεων ὑμῶν νὰ μας ἀγαπῶσιν ὀλίγον . . . Σὰς λατρεύουν ἐδῶ ὅλοι, τὸ εἰξεύρετε ;

— Ἐδῶ ἐγεννήθη . . . Ὅλοι οἱ καλοὶ οὗτοι ἄνθρωποι μὲ γνωρίζουν ἀπὸ μικρὸν παιδάκι καὶ μ' εὐγνωμονοῦν δι' ὅσα καλὰ τοὺς ἔκαμε καὶ ὁ πάππος μου καὶ ὁ πατήρ μου. Καὶ ἔπειτα . . . εἶμαι αἱμά των, εἶμαι ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν χωρικῶν. Ὁ πρόπαππος μου ἦτο γεωπόνος ἐνὸς χωρίου ἀπέχοντος ὀλίγην ὄραν ἀπ' ἐδῶ.

— ὦ! ὦ! πολὺ ὑπερήφανος εἶσθε διὰ τοῦτο!

— Οὔτε ὑπερήφανος, ἀλλ' οὔτε τεταπεινωμένος.

— Ζητῶ συγγνώμην . . . ἀλλ' ὅμως παρετήρησα ἐλαφρὸν κίνημα ὑπερηφανείας! Θέλετε λοιπὸν νὰ σὰς ἀποκριθῶ καὶ ἐγώ ; Μάθετε ὅτι ὁ πρόπαππος τῆς μητρός μου ἦτο ἐκμισθωτὴς χωραφίων εἰς μίαν ἐπαρχίαν τῆς Γαλλίας, ἐπῆγεν ἔπειτα εἰς Καναδᾶν περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅτε ἦτο ἀκόμη Γαλλία ὁ Καναδᾶς . . . Καὶ τὸν ἀγαπάτε πολὺ τὸν τόπον τοῦτον εἰς τὸν ὅποιον ἐγεννήθητε ;

— Πολύ. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ θὰ ἀναγκασθῶ νὰ τον ἐγκαταλείψω.

— Καὶ διατί ;

— Ὅταν θὰ προβιβασθῶ θὰ με στείλουν εἰς ἄλλο σύνταγμα καὶ θὰ περιέρχωμαι ἀπὸ φρουρᾶς εἰς φρουράν . . . Ἀλλὰ βεβαίως ὅταν θὰ εἶμαι πλέον γέρον διοικητὴς ἢ γέρον συνταγματάρχης ἀπόστρατος, θὰ ἔλθω νὰ ζήσω καὶ νὰ ἀποθάνω ἐδῶ εἰς τὸν οἰκίσκον τοῦ πατρός μου.

— Καὶ πάντοτε ὀλομόναχος ;

— Διατί ὀλομόναχος ; . . . Ἐλπίζω ὅτι ὄχι . . .

— Σκοπεύετε νὰ νυμφευθῆτε ;

— Μάλιστα, βεβαίως.

— Καὶ ζητεῖτε νὰ νυμφευθῆτε ;

— Ὅχι . . . Δύναται τις νὰ σκέπτεται περὶ γάμου, ἀλλὰ δὲν ὀφείλει καὶ νὰ τρέχη ἀναζητῶν.

— Καὶ ὅμως ὑπάρχουν ἄνθρωποι ζητοῦντες . . . σὰς βεβαίως καὶ πιστεύσατέ με . . . καὶ μάλιστα ἠθέλησαν καὶ σὰς νὰ νυμφεύσουν, ἀκούετε ;

— Καὶ πῶς το εἰξεύρετε ;

— Ἄ! δὲν ἔχετε ἰδέαν πόσον καλὰ εἰξεύρω ὅλα τὰ ἰδιαιτέρὰ σας ! . . . Εἴσθε ὡς συνήθως λέγουν εἰς τοιαύτας περιστάσεις, εἴσθε καλὸν μέρος . . . καὶ ἐπαναλαμβάνω, ἠθέλησαν νὰ σας νυμφεύσουν.

— Καὶ τίς σὰς το εἶπε ;

— Ὁ πατήρ Κωνσταντῖος.

— Δὲν ἔκαμε καθόλου καλὰ ὁ νόμος μου, εἶπεν ὁ Ἰωάννης μετὰ τινος ζωηρότητος.

— Ὅχι, ὄχι δὲν πταίει αὐτός. Ἄν εἶνέ τις ἔνοχος, εἶμαι ἐγώ, ἀλλὰ ἔνοχος οὐχὶ ἐκ περιεργείας, σὰς ὀμνύω. Ἀνεκάλυψα ὅτι ὁ νόμος σας δὲν ἦτο ποτὲ ἄλλοτε τόσον εὐτυχῆς ὅσον ὁσάκις ὠμίλει περὶ τοῦ βαπτιστικοῦ του. Ἐγὼ λοιπὸν τὸ πρῶν ὁσάκις εἶμαι μόνη μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν περίπατον διὰ νὰ τον εὐχαριστήσω φέρω τὴν ὀμιλίαν σας, καὶ ἐκεῖνος μοῦ διηγεῖται τὴν ἱστορίαν σας. Ζῆτε ἐν ἀνέσει, ἀνευ τῆς παραμικρᾶς ἐνοχλήσεως. Λαμβάνετε παρὰ τῆς κυβερνήσεως διακόσια δεκατρία φράγκα κατὰ μῆνα . . . καὶ ὀλίγα ἑκατοστά. Ἦ ὄχι ;

— Μάλιστα, εἶπεν ὁ Ἰωάννης, ἀποφασίζων νὰ μὴ δυσανασχετήσῃ κατὰ τῆς ἀθυροστομίας τοῦ ἀναδόχου του.

— Ἐχετε εἰσὸδήμα ὀκτὼ χιλιάδων φράγκων.

— Σχεδόν, ὄχι ἀκριβῶς.

— Προστιθεμένης ὅμως τῆς οἰκίας σας, ἥτις ἀξίζει καμμιά τριανταρὰ χιλιάδας φράγκων. Τέλος πάντων εἴσθε εἰς ἐξαιρετικὸν κατὰστασιν καὶ σας ἐζήτησαν.

— Μὲ ἐζήτησαν ; . . . Ὅχι! ὄχι!

— Ναι! ναι! δις . . . καὶ σεῖς ἀπερρίψατε δύο ὠραιότατα συνιέσια, δύο ὠραιότατα προίκας, ἐὰν προτιμάτε τὴν λέξιν. Πλεῖστοι ἄνδρες θεωροῦν τὰ δύο αὐτὰ πράγματα ὡς ἐν καὶ τὸ αὐτό! Διακοσίας χιλιάδας φράγκων εἶχε τὸ ἐν μέρος, τριακοσίας τὸ ἄλλο. Τὸ ποσὸν τοῦτο κατὰ τὰ φαινόμενα θεωρεῖται σημαντικὸν ἐδῶ! καὶ σεῖς λοιπὸν ἀπεποιήθητε. Εἶπατέ μοι διατί; Δὲν εἰξεύρετε πόσον εἶμαι περίεργος νὰ μάθω!

— Ἔστω! ἦσαν δύο νεάνιδες θελκτικώταται . . .

— Ἐννοεῖται! καὶ μάλιστα τὸ ὁμολογοῦν ὅλοι.

— Τὰς ὁποίας μὲν ἐγνώριζον. Μ' ἐβίασαν — διότι ἠναντιούμην — μ' ἐβίασαν νὰ συναντηθῶ μετ' αὐτῶν εἰς δύο ἢ τρεῖς ἑσπερίδας τὸν παρελθόντα χειμῶνα.

— Καὶ ἔπειτα ;

— Ἐπειτα, δὲν εἰξεύρω καὶ ἐγὼ πῶς νὰ σὰς

το ἐκφράσω, οὐδεμίαν ἠσθάνθησιν σύγχυσιν, σύγκλησιν, ἀμηχανίαν, ταραχήν . . .

— Ἐνὶ λόγῳ, εἶπεν εὐτόλμως ἡ Μπεττίνα, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ὑποψίαν ἔρωτος.

— Ὅχι, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην . . . καὶ ἐπανήλθον εἰς τὸ ἔρημόν μου δωμάτιον φρόνιμα φρόνιμα, διότι σκέπτομαι ὅτι προτιμότερον νὰ μὴ νυμφευθῆ τις ἢ νὰ νυμφευθῆ ἀνευ ἔρωτος. Ἴδου ἡ γνώμη μου.

— Καὶ ἡ ἰδική μου ὡσαύτως.

Καὶ τὸν ἔβλεπε καὶ τὴν ἔβλεπε.

Ἀφνης δὲ πρὸς μεγίστην ἀμφοτέρων ἐκπληξιν οὐδὲν πλέον εὔρον νὰ εἰπωσιν οὐδὲν, οὐδὲν. Ἄλλ' ἀγαθὴ τύχη ὁ Ἄρως καὶ ἡ Μπέλλα μετὰ μεγάλων κραυγῶν χαρᾶς εἰσήλασαν αἴφνης εἰς τὴν αἴθουσαν.

— Κύριε Ἰωάννη! κύριε Ἰωάννη! ἐδῶ εἴσθε, κύριε Ἰωάννη; Ἐλάτε νὰ ἰδῆτε τὰ ἀλογάκια μας.

— Ἄ! εἶπεν ἡ Μπεττίνα μετ' ἀβεβαίτου πωσ φωνῆς, ὁ Ἐδουάρδος ἐπανήλθεν ἐκ Παρισίων πρὸ ὀλίγου καὶ ἔφερε διὰ τὰ παιδιὰ μικροσκοπικὰ ἀλογάκια. Ἄς ὑπάγωμεν νὰ τα ἐπιθεωρήσωμεν, θέλετε ;

Καὶ ἐπορεύθησαν ἵνα ἴδωσι τὰ Σκωτικὰ ἱππάρια ἀξία ὄντως νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὰ ἱπποστάσια τοῦ βασιλέως τῆς Αἰλλιπούτης.

[Ἐπεται συνέχεια].

ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ μαρκίω-νος κ. de Queux de Saint-Hilaire, προέδρου τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἐλληνικῶν σπουδῶν καὶ ἑλληνιστοῦ διακεκριμένου, ἤρχισεν ἐκδομένη ἡ Συλλογὴ νεοελληνικῶν ποιημάτων* μεταπεφρασμένων εἰς τὴν γαλλικὴν. Ὁ πρῶτος τόμος τῆς συλλογῆς ταύτης λίαν φιλοκάλως ἐκτετυπωμένος, περιέχει ἀκριβῆ καὶ γλαφυρὰν μετάφρασιν τῶν «Μνημοσύνων» τοῦ Βαλαωρίτου, φιλοπονηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κ. J. Blancard, καθηγητοῦ τῆς νεοελληνικῆς ἐν τῷ Λυκείῳ τῆς Μασσαλίας. Τῆς μεταφράσεως ταύτης προτάσει ὁ κ. μαρκίων de Saint-Hilaire ἀξίαν λόγου μελέτην περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ ποιητοῦ. Παρεντίθησι δ' ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ καὶ τρεῖς ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου πρὸς αὐτόν, πολὺ ἐνεργούσας τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τε τὰς γνώμας αἱτινας ἐν αὐτῇ ἀναπτύσσονται περὶ τῆς δημόδου ἡμῶν γλώσσης καὶ διὰ τὰς πληροφορίες περὶ τῆς ὀλεθρίας νόσου, ἥτις προῶρως ἔφερον εἰς τὸν τάφον τὸν ἔθνικὸν ἡμῶν ποιητὴν. Τὰς ἐπιστολάς ταύτας δημοσιεύομεν κατωτέρω ἐν μεταφράσει, μετὰ τῶν ὀλίγων λέξεων δι' ὧν συνῴδουσαν αὐτὰς ὁ ἐκδότης.

Ἐπιστολαὶ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ

«Ἐξετάσαντες τὸν Βαλαωρίτην ὡς φιλοπάτριδα, ὡς πολιτικὸν καὶ ὡς ποιητὴν, ἐπιθυμοῦμεν νὰ γνωρίσωμεν τοῖς γάλλοις ἀναγνώσταις καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ. Ἐνδεικτικωτάτας δὲ τοῦ χαρακτῆρός του νομίζομεν τρεῖς ἐπιστολάς τοῦ ἀνδρός, ἐκλελεγμέναις ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας ἣν ἠτύχησαμεν νὰ ἔχωμεν μετ' αὐτοῦ, καίπερ μὴ σχόντες τὴν τιμὴν

νὰ γνωρίσωμεν αὐτὸν προσωπικῶς, διότι ἐν τούτοις ὁ ποιητὴς λαμβάνει ἀπεικονίζων ἐκυτόν καὶ καταδεικνύσιν ὁποῖός τις ἦτο, ἀγαθὸς δηλονότι καὶ ἀπλοῦς, εὐνοῦς τοῖς φίλοις, ὁλος καρδία. Ἄν μὴ πλανώμεθα, αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἀρκοῦσιν ὅπως κρεῖσσον τῶν ἡμετέρων περὶ αὐτοῦ κρίσεων γνωρίσωσι καὶ καταστήσωσιν ἀγαπητὸν τὸν ἄνδρα. Ἡ τελευταία, γραφείσα ὀλίγους μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου, ἐν ᾧ ἀφ' ἐνός παρέχει περιέργους πληροφορίας περὶ τῆς δεινῆς νόσου, ἥτις ἤγαγε προῶρως αὐτόν εἰς τὸν τάφον, ἀφ' ἑτέρου δύναται νὰ θεωρηθῆ ὑπὸ τὴν ἐποψίν τοῦ ζητήματος τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης ὡς διαθήκη φιλολογικῆ, ἥς πάντες θὰ κατίδωσι τὴν σπουδαιότητα.

«Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἐγράφθησαν γαλλιστί, ἐκρίναμεν δὲ καλὸν νὰ μὴ μεταβάλωμεν τὸ λεκτικόν, καταδεικνύον ὅτι ὁ Βαλαωρίτης ἐπίστατο ὡς ἀρίστα τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν, γινώσκων ὅλον τὸν πλοῦτον καὶ πάσας τὰς λεπτότητας αὐτῆς. Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Βαλαωρίττου ἔχουσιν ὡς ἐξῆς : »

Α.

*Ἐν Λευκάδι, τῇ 12 Μαΐου 1878.

«Ἦμῃν ἀσθενῆς, ὅτε ἔλαβον τὸ χαριέστατον γράμμα σας καὶ πλέον ἡ ἀσθενῆς, ἐξημβλυμένος μᾶλλον ἐκ καταρροῆς ἀγρίας, ἐξ ἐκείνων αἰτινας καθιστάμεναι κύριαι τοῦ ἡμετέρου ὀργανισμοῦ ναρκοῦσι πάσας τὰς διανοητικὰς ἡμῶν δυνάμεις, ἀνακόπτουσι τὰς ὁρμὰς καὶ τῆς ἀκρατεστάτης φαντασίας, παραλύουσι τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν καὶ μὰς καταδικάζουσι νὰ φθίνωμεν δεσμευμένοι ἐν ἀνακλίντρῳ. Ἀνέμενον τὴν ἐπίσκεψίν σας καὶ δύναμαι νὰ σὰς βεβαίωσω, ὅτι καίτοι τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῆς υγείας μου, ὅμως ἀνέγγων ἐπανειλημμένως τὴν ἐπιστολήν σας, δυνηθεὶς οὕτω νὰ ἀναπνεύσω ὅλον τὸ ἄρωμα τῶν συμπαθητικῶν λόγων σας καὶ νὰ αἰσθανθῶ ὅλην τὴν ἡδονήν, ἣν παρέχει ἡ προσφορὰ τῆς πολυτίμου φιλικίας σας.

«Καταδεδικασμένος ὢν νὰ ζῶ ἐν τῇ λησμονημένῃ ταύτῃ γωνίᾳ τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ ἔχω διαρκῶς πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς συμφορὰς τῆς Ἠπείρου, ὀπόθεν κατάγομαι, καὶ τὰς τυραννί-ας τῶν δεσποτῶν αὐτῆς, δὲν εἶμαι βεβαίως ἐπικλινῆς εἰς φαιδρὰ αἰσθήματα* ὅμως ἡ ἐπιστολή σας προῦξεν ἡσέ μοι ἀγαλλίασιν, χαρὰν, ὁποῖαν ἀπὸ μακροῦ χρόνου δὲν εἶχον αἰσθανθῆ* προήρχετο δὲ τοῦτο ἀναντιρρήτως ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι πέραν τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν ὄρεων, ἀπώτατα, ἐν Παρισίοις, ἐν τῷ μεγάλῳ ἐκείνῳ ἐργαστηρίῳ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, ὑπάρχει τις συλλογιζόμενός με, ἀνακινώσκων τοὺς στίχους μου καὶ ἀγαπῶν αὐτούς, καὶ τούτου

ἔνεκα ἀγαπῶν τοὺς ἥρωάς μου, ἀγαπῶν τὴν Ἑλλάδα καὶ ταῦτα ἐν χρόνῳ, καθ' ὃν εἶπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε ἔχομεν χρεῖαν παραμυθίας καὶ ἀγάπης.

Ἐἰς τὸν καιρὸν μου, πρὸ τριάκοντα πέντε περίπου ἐτῶν, μείζονα ἀπέδιδον ἐν Παρισίοις σημασίαν εἰς τὴν ἀβυssiνακὴν γλῶσσαν ἢ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς νεοελληνικῆς γραμματολογίας. Ἀνεγίνωσκον ἑλληνικὰ μὲ προφορὰν φρικαλέαν, σχεδὸν δὲ παντελῶς ἠγνόουν τὴν ὑπαρξίν τῆς δημώδους γλώσσης, ἥτις μετὰ δεινὰ παθήματα καὶ πολλοὺς διωγμούς, ἀνεγνωρίσθη καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν δυσμενεστάτων πολεμίων τῆς, ὡς ἡ μόνη καταλλήλος εἰς διερμηνεύσειν τῶν ποιητικῶν ἐμπνεύσεων τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐν ταῖς παραδόσεσιν ἐν τῷ Κολλεγίῳ τῆς Γαλλίας ἢ ἐν τῇ Σορβόνην τοσοῦτον ἄραιοι ἦσαν οἱ ἀκροαταί, ὥστε μονονοχὴ ἤσχητό τις νάκουη μαθήματα, μηδενὸς κινουῦντα τὸ ἐνδιαφέρον. Ἀλλὰ μικρὸν κατὰ μικρὸν ὁ πάγος ἐτάκη, καὶ διὰ τῶν προσπαθειῶν τοῦ Brunet de Presle, τοῦ κ. Egger, τοῦ κ. Λεγρὰνδ, τοῦ κ. Circourt καὶ ὑμῶν ἡ σπουδὴ τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης, καὶ διὰ τὸ καινοφανὲς αὐτῆς καὶ διὰ τὸ ἐνδιαφέρον ὑπερ ἐμπνέει, κατέλαβε θέσιν ἰσοτιμὸν ἐν τῇ σπουδῇ τῆς γραμματολογίας τῶν νεωτέρων ἔθνων.

Ἐπρὸς περιουναγωγὴν τοῦ ἐν τῇ πρωτοτυπότητι καὶ ποιητικότητι γλώσσης ταύτης διεσπαρμένου ὕλικου, πρὸς στίλβουσαν καὶ καλλιτεχνικὴν διάπλασιν αὐτοῦ, εἰργάσθη ἐπιπόνως ἐπὶ τριακονταετίαν, μὴ προσέχων εἰς τὰς μανιώδεις κατακαυγάς τῶν ἡμετέρων λογιστῶν, οἵτινες ἀποκλείσαντες ταύτην ἀπὸ τῶν ποιητικῶν ἀγώνων, ἠσχρολοῦντο νὰ ἐξαιλείψωσιν αὐτὴν ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ. Ἀλλ' ἡ γλῶσσα αὕτη δεσπόζει νῦν, ἐν τοῖς δακτύλοις δ' ἀριθμοῦνται οἱ τολμῶντες ἀκόμη νὰ γράψωσι στίχους ἐν τῷ ψυχρῷ, ἀψύχῳ καὶ ἀχρωματίστῳ ἐκείνῳ ἰδιώματι, ὅπερ ὃν ἐκτροματικὸν γέννημα τῆς παλαιᾶς γλώσσης, εἶναι καταδεδικασμένον νὰ μὴ συγκινῇ τὸ παράπαν τὴν καρδίαν τοῦ ἔθνους, τὸ ὅποτον ἐκείνην μόνην ὑπολαμβάνει ποίησιν, ἣν δύναται νὰ αἰσθανθῇ, νὰ ψάλλῃ καὶ νὰ ἐννοήσῃ. Εἰς τὸν Ἀθανάσιον Διάκον μου, εἰς τὸν Ἀστραπόγιαννον, εἰς τὸν ἐπὶ τοῖς ἀποκαλυπτηρίοις τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Πατριάρχου ποιηθέντα διθύραμβον καὶ καθόλου εἰπεῖν εἰς πάνθ' ὅσα ἔγραψα μετὰ τὴν Κυρὰ Φροσύνην προσεπάθησα νὰ μὴ ἀνατρέξω ποσῶς εἰς τὴν καθαρῶς λεγομένην γλῶσσαν, πεποισθῶς ὅτι ἦν αὕτη ἀνεπικρεστέρα διὰ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ τῆς ἡμετέρας ποιήσεως.

Ἄλλ' ἄκων ἐξωλίθησα εἰς συζήτησιν θέματος, ἡκιστα εὐχάριστου, ὅπερ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ μου παρέλαβε τὸν τύπον ἀνιάτου μονομανίας. Ἄλλ' ἄφατον αἰσθάνομαι χαρὰν, βλέπων ὅτι οἱ κόποι μου δὲν ἀπέβησαν μάταιοι, καὶ ὅτι ἐν χερσὶν ὑμῶν καὶ τῇ ὑμετέρᾳ ἀρωγῇ, ἡ δημώδης θὰ καταστῇ τοῦ λοιποῦ ἡ κλιμαξ, δι' ἧς θὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ εἰσὸς εἰς τὰς σκοτεινάς χώρας τῆς ἀρχαίας, καὶ ὅτι ἐν τοῖς συνδέουσι τὴν θυγατέρα μετὰ τῆς μητρὸς ιδεομοῖς θὰ διήδητε ἀναμφίρηστα τὰ μαρτύρια τῆς ἀδιασπαστοῦ συνεχείας τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ τὰς δεινὰς συμφορὰς, ἃς ὑπέστη μέχρι τῶν ἡμερῶν μας.

Ἄλλὰ πρὸς πλήρη κατανόησιν τούτων ἀπαιτεῖται νὰ ἔλθῃτε καὶ νὰκούσητε ἀδούσας τὰς παρθένους τῶν Ἀγραφῶν ἢ τοὺς βοσκούς τῆς Ἀκαρνανίας. Ὁ Mézières, ὃν σὰς παρακαλῶ νὰσπασθῆτε ἐκ μέρους μου, δύναται νὰ σὰς παραστήσῃ ὁποῖόν τι εἶναι τὸ τοιοῦτο ταξείδιον, ἂν διατηρῇ ἀκόμη τὴν μνήμην τῶν ἡμετέρων ἐκδρομῶν. Ἐρωτήσατέ τον, ἂν ἐνθυμῆται τὸ μέγα τῆς Νικοπόλεως θέατρον, ὅπερ ὁμοῦ εἶδομεν καὶ τὴν μαγικὴν θέαν, ἥτις ἐξετυλίσσετο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, καθημένων ἐπὶ τῆς ἔδρας τοῦ αυτοκράτορος Λυγούστου. Ἐνώπιον ἡμῶν ἀπηύγαζεν ὡς μεταλλίνη πλάξ ἡ θάλασσα τοῦ Ἀκτίου ὅπου πρὸ εἰκοσίων αἰώνων ἐκρίθη ἡ τύχη τοῦ κόσμου, ὑπεράνω δὲ τῶν ἡμετέρων κεφαλῶν ἠκούομεν τὴν κλαγγὴν δύο ἀετῶν, περιδινουμένων ἐν τῷ αἰθέρι, ζώντων συμβόλων δυνάμεως πρὸ πολλοῦ τεθνηκυίας. Ὑπὸ τῆς ὀξείας φωνῆς αὐτῶν ὀδηγούμενοι, ἀνεκαλύψαμεν τὰς φωλεὰς τῶν ἐν τινὶ ῥωγμῇ τῶν ἐξωτερικῶν τοίχων τοῦ ἀμφιθεάτρου, καὶ ὅπως ζωγήσωμεν τοὺς ἀετιδεῖς αὐτῶν, ἐζητήσαμεν τὴν βοήθειαν νεαροῦ βοσκῶ, ἀκολουθούντος ἡμᾶς, βοσκῶ ἔχοντος περικαλλῆ Ἀπόλλωνος μορφήν. Παρατηρήσαντες ὅμως, ὅτι ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ἐπιτεθῶσι καθ' ἡμῶν, δὲν τὸν ἀφίσταμεν νὰ ῥιψοκινδυνήσῃ ἐν τῷ κρημνῷ. Ἐφερον μαζί μου τυφέκιον καὶ ἐδυνάμην εὐκάλως νὰ τοὺς φονεύσω ἄλλ' ὁ Μεζιέρ, μὴ συμμεριζόμενος τὴν πρὸς τοὺς ῥωμαϊκοὺς ἀετοὺς ἀντιπάθειάν μου, μὲ ἀπέτρεψεν. Ἐδώκαμεν ὀλίγα χρήματα τῷ Ἠπειρώτῃ νεανίσκῳ καὶ παρετήρησα, ὅτι ὁ Μεζιέρ θαυμάζων τὴν τελειότητα τοῦ κάλλους ἐκείνου, παρετήρησεν ὡς ἀληθῆς καλλιτέχνης ὅτι τοιαύτη εὐγένεια μορφῆς, τοιαύτη ὀξύτης βλέμματος, ἦσαν ἐνδείξεις φυλετικῆς καθαρότητος ἀνατρέπουσαι πάντας τοὺς ἄλλους τοῦ Φαλλμερᾶνερ καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ.

Ἐλθετε λοιπὸν προτοῦ μὲ καταλάβῃ τὸ γῆρας, ἐμποδίζον με νὰ κολουθῆσω ὑμᾶς ὡς ὀδηγὸς καὶ διερμηνεύς. Ἐλθετε καὶ θὰ εὔρητε ἐνταῦθα φίλους, οἵτινες θὰ θεωρήσωσιν εὐτύχημά

των νὰ σφίγξωσιν ἐγκαρδίως τὴν χεῖρά σας.

Ἄσύνγνωστε τοὺς σολοικισμούς μου!

Ἐγμέτερος ἐκ ψυχῆς

ἌΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΛΩΡΙΤΗΣ.

Β'.

Ἐν Λευκάδι, τῇ 13 Ἰουλίου 1878.

Ἐπερὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος Μαρτίου, ὁ πενθερός μου Αἰμίλιος Τυπάλδος ἀπέθανεν ἐν Μουράνῳ, πλησίον τῆς Βενετίας. Ἦν λόγιος, καθῆγητὴς τῆς ἱστορίας, φίλος στενός τοῦ Μόντη, γαμβρός τοῦ Μουστοζεΐδου, οἰκειότατος τῷ Μαντζόνῃ, τῷ Νικολίνῃ, τῷ Τομαζαίῳ, τῷ Μανίνῃ, τῷ Φοσλόφῳ, τῷ Παρίνῃ, συγγραφεὺς διακεκριμένος, καὶ τὰ μάλιστα συντελέσας εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος.

Ἡ κυρία Βαλαωρίτου, μονογενὴς θυγάτηρ αὐτοῦ, ἠναγκάσθη ν' ἀπέλθῃ τῆς Λευκάδος ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου, ἀμα μαθούσα τὴν ἀσθένειαν τοῦ πατρὸς τῆς. Αὐρίον δὲ ἀναχωρῶν καὶ ἐγὼ διὰ τοῦ αὐστριακοῦ, μεταβαίνων ὅπως ἴδω τὴν σύζυγον καὶ τὴν πενθεράν μου ἢ θάφσω εἰς Βενετίαν μετὰ δεκαήμερον πλοῦν, διότι τὸ ἀτμόπλοιον παραπλέον τὴν δεξιὰν παραλίαν τοῦ Ἀδρια θὰ προσεγγίσῃ εἰς πολλοὺς λιμένας, ἀπὸ τῆς Πρεβέζης, τῆς παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου, μέχρι τῆς Πόλας, τοῦ τελευταίου λιμένος τῆς Δαλματίας. Οὕτω δὲ θὰ ἐπανίδω καὶ αὐθις τὰς αἰματοφύρτους ἀκτὰς τῆς Ἠπειροῦ, τὸ Ἀντίβαρι κατεχόμενον νῦν ὑπὸ τῶν Μαυροβουνίων, τὸ Δυρράχιον, τὸν πρῶτον ἀποβατήριον σταθμὸν τῶν σταυροφόρων τὸ Κάτταρον, ἐν λαμπρᾷ κείμενον θέσει, εἰς τὸν μυχὸν αὐλώνας καὶ εἰς τοὺς πρόποδας τῶν μαυροβουνιακῶν ὀρέων τὸ Σεμενίκον, τὴν γενέθλιον πόλιν τοῦ Τομαζαίου τὸ Σπαλάτον, περιφημον διὰ τὸ ῥωμαϊκὸν του θέατρον καὶ τὸ παλάτιον τοῦ Διοκλητιανοῦ, ὅστις ἀπεχώρησεν ἐκεῖ, ἵνα ἀποθάνῃ ἐν εἰρήνῃ, ἀφ' οὗ συνετάραξε τὸν κόσμον τὴν Ζάραν, πρωτεύουσαν τῆς Δαλματίας, πόλιν κομψήν, ὀνομαστήν διὰ τὸ μαρσακινόν τῆς τὴν Λίσσαν, ὅπου ὁ Τεγετώφ κατεναμάχησε τὸν ναύαρχον κόμητα Περσάνον τὸ Κάπο δ' Ἰστρία, ὁπόθεν κατὰ τὸν μεσαιῶνα μετανέστη εἰς Κέρκυραν ἡ οἰκογένεια τοῦ Καποδίστρια, ἵνα παραλίπω ἄλλους σταθμούς, ἤττονος σπουδαιότητος. Ἄν ποτε ἔλθετε εἰς Ἑλλάδα, κάμειτε αὐτὸν τὸν περίπλου καὶ δὲν θὰ μετανοήσητε.

Ἄφ' οὗ δὲ θὰ ἐκσφενδονηθῶ οὕτω ἐκτὸς τοῦ ἐρημητηρίου μου, δὲν εἶναι ἀδύνατον παρασυρόμενος ὑπὸ τοῦ ἀτμοῦ νὰ ἔλθω καὶ εἰς Παρισίους, οὐχὶ ὅπως ἴδω τὴν ἐκθεσιν, ἀλλ' ὅπως σφίγξω τὴν χεῖρά σας καὶ γνωρίσω ἐκ τοῦ πλη-

σίον πάντας τοὺς τιμῶντάς με διὰ τῆς ἀγάπης των.

Ἀνάγκη ὅμως νὰ σὰς ἐκμυστηρευθῶ, ὅτι ἀφόρητος μοι εἶναι ὁ θύρβος τῶν μεγάλων πόλεων, μάλιστα δ' ὅταν εἰς αὐτὰς συρρέωσιν ὄλοι οἱ λαοὶ καὶ ὅταν ὡσιν ἡ ἀποθήκη πάντων τῶν προϊόντων τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας. Ἐπεθύμουν νὰ ἐπανίδω τοὺς Παρισίους, ὁποῖους τοὺς ἐγνώρισα κατὰ τὴν νεότητά μου, ὁποῖους τοὺς ἐβλεπον ἀπὸ τῶν παραθύρων μου, πληροῦντας τὸ Λουξεμβούργον, τὴν ὁδὸν Δελφίνος, τὰς στοὰς τοῦ Ὁδείου, τὸ κερνεῖον Βολταίρου ἢ τὴν Καλύβην. Σήμερον ἴσως δὲν θὰ τοὺς ἀναγνωρίσω, ἐπειδὴ δ' ἐξ ἰδιοσυγκρασίας ἢ κακῆς ἔξεως, προκρίνω τὸν παλαιὸν κόσμον τοῦ νέου, πολὺ φοβοῦμαι μὴ οἱ νεώτεροι Παρίσιοι δὲν ἔχωσι πλέον δι' ἐμὲ τὰ θέλητρα τῆς παλαιᾶς πρωτεύουσας τῆς Γαλλίας.

Εὐτυχῶς θὰ δυνηθῶ ἀφ' ἑτέρου νὰ πληρώσω τοὺς πόθους μου, ἐπαναβλέπων τὸν γηραιὸν μου καθηγητὴν κ. Egger, καὶ ἀσπαζόμενος τὸν Μεζιέρ, τὸν κ. Μιλλέρ, τὸν κ. Σικκούρ, τὸν κ. Λεγρὰνδ καὶ ὑμᾶς, εἰς ὃν ὁ Διάκος μου ὀφείλει μέγα μέρος τῆς εὐδοκίμησέως του.

Ὁ ταλαίπωρος αὐτὸς Διάκος, ἂν καὶ ἐδύνατο νὰκούσῃ τί περὶ αὐτοῦ λέγετε! Θὰ ἐσκήρτα ἐξ ἀγαλλιάσεως ἐν τῷ τάφῳ του. Ὅτε ὑφίστατο τὸν σκληρὸν τῆς σουβλας θάνατον ὑπὸ τοῦ ἀγρίου Μεχμετ Κίσιου Βιζίου, δὲν προεμάντευε βεβαίως, ὅτι τὸ ὄνομά του θ' ἀντήχει ποτὲ ἐν Παρισίοις καὶ ὅτι θὰ καθίστατο ὁ διὰ μέσου θαλασσῶν καὶ ὑπεράνω ὀρέων συνδέων ἡμᾶς ἀμφοτέρους δεσμός. Τούτου ἔνεκα μάλιστα πολλὴν ὀφείλω εὐγνωμοσύνην εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ.

Ἐγμέτερος ἐκ ψυχῆς

ἌΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΛΩΡΙΤΗΣ.

Γ'.

Ἐν Λευκάδι, τῇ 30 Δεκεμβρίου 1878.

Ἐντρέπομαι ὑμᾶς, καὶ ὄχι μόνον ὑμᾶς, ὅστις εἶθε λίαν ἀγαθὸς καὶ εὐκολώτατα συγχωρεῖτε ἐντρέπομαι ἐμαυτὸν, πρῶτον διότι δὲν ἐξέπληρωσα τὴν ὑπόσχεσιν, ἣν σὰς ἔδωκα νὰ ἔλθω νὰ σφίξω τὴν χεῖρά σας, καὶ εἶτα διότι καθυστέρησα ἐπὶ μακρὸν νὰ σὰς γράψω. Ὑπομείνατε νὰκούσητε τὴν ἐξομολόγησίν μου καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ τύχω τῆς ὑμετέρας συγγνώμης.

Ἄμα ἐφθασα εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐδέησε νὰ σχοληθῶ εἰς τὰ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ πενθεροῦ μου, ἣν ἐδωρησάμην τῇ Βουλῇ τῶν Ἑλλήνων, εἰς δὲ τὴν ἐργασίαν ταύτην, τὴν ἐπίπονον καὶ ἀνιαρὰν, κατηνάλωσα ἕνα περίπου μῆνα, ἥτοι τὰ τρία τέταρτα τοῦ χρόνου, ὃν ἐδυνάμην νὰ παραμείνω ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Ἡ σύνταξις τοῦ καταλόγου, ἡ μεταφορὰ τῶν βιβλίων διὰ τῶν

διωρύνων μέχρι Βενετίας, αὐ ἐνοχλήσεις τοῦ τελωνείου, μάλιστα δὲ ὁ ἀφόρητος κύμας τοῦ παρελθόντος θέρους, συνετέλεσαν νὰ προσβληθῇ ἡ υγεία μου, αἱ δ' ἰατροὶ μὲ διέταξαν νὰ ἀπαυθῶ ἐπὶ δύο ἐβδομάδας καὶ εἶτα νὰ ἐπιστρέψω εἰς Ἑλλάδα πρῶτον νὰ ἐπέλωσι τὰ πρῶτα ψυχὴ τοῦ χειμῶνος.

Ἐνῆα κατοήσητε δεόντως τὸ τελευταῖον τοῦτο παρὰγγέλμα, πρέπει νὰ μάθητε ὅτι ἀπὸ τριῶν περίπου ἐτῶν ὑποφέρω πολὺ ἐν νευρικῆς νόσου, ἣτις ἐπιτείνεται καὶ καθίσταται ἐπικίνδυνος ἐκ τοῦ ψύχους. Ἡ ἀσθένεια αὕτη εἶναι, ὡς τὴν ὠνόμαζεν ὁ κ. Bouchut, καρδιακὴ νευρώσις, ἐγκεντρισμένη εἰς μικρὰν ἀτέλειαν τῶν καρδιακῶν λοβῶν, τὴν ἔγω δὲ ἀπὸ τριάκοντα περίπου ἐτῶν προῆλθε δ' ἐκ τῶν προσπαθειῶν καὶ τῆς ἀγωνίας ἣν ὑπέστην κατὰ τὸ 1845, ὅπως σώσω ἕνα φίλον μου, παρασυρθέντα ἐκ τῆς παλιρροίας τοῦ ἕκκενου, ἐν ταῖς ἀκταῖς τῆς Γερσένης.

Ἡ μικρὰ ἄνωξις αὕτη ὀργανικὴ πάθησις οὐδέποτε μ' ἐκάλυψε νὰ ἰππεύω ἵππους θυμοειδεστάτους, ἢ νὰ κυνηγῶ πέρδικας ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ὄρεων, ἢ νὰ διατρέχω περὶ τὴν ὄλην τὴν Σκωτίαν, ὅλην τὴν Ἑλβετίαν καὶ ὄλην τὴν Τυρολίαν. Δὲν εἶχον ἐννοήσει αὕτην καὶ διήληθμεν ἡμῶν πάσας τὰς περιπετείας ταραχῶδους βίου, ἀναμέστου συγκινήσεων, κινδύνων καὶ θυελλῶν. Ἀλλ' οἱ ἰατροὶ τὸ εἶπον καὶ ἐδέησε νὰ τοὺς πιστεύσω.

Τὸ πρῶτον προσεβλήθη ὑπὸ συχνοτάτων καὶ ἰσχυροτάτων παλμῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ ἀνδριάντος τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου. Ἡ μεγάλη ἐξαψίς, ἣτις μὲ κατεῖχεν ἐπὶ δύο μῆνας ἡ νευρικὴ κόπωση ἐκ τῆς ἀπαγγελίας, διαρκεσάσης ἐπὶ μίαν ὥραν, καθ' ἣν ἡμῖν ἠναγκασμένος νὰ ὑψῶ τὴν φωνήν, ὥστε ν' ἀκούηται μέχρι τῶν ἄκρων τῆς πλατείας τοῦ Πανεπιστημίου ἢ ἐξ ἀπροσδοκίτου θριάμβου μέθη, αἱ κραυγαί, οἱ λυγμοί, αἱ ἐξαλλοὶ ἐπευφημίαι λαοῦ, τὸ πρῶτον ἀκούοντος ἐν γλώσῃ καταληπτῇ αὐτῇ τὴν αἰματηρὰν ἱστορίαν τῆς ἐθνικῆς τοῦ ἀναγεννήσεως, πάντα ταῦτα ἐπληξάν καιρίως τὰ δυστυχῆ νεῦρά μου, καὶ ὅτε κατῆλθον τοῦ βήματος δύο ἰατροὶ ἐβεβαίωσαν, ὅτι ἡ καρδιά μου ἐπάλλετο ἕκαστον ἐξήκοντα φορὰς κατὰ λεπτόν.

Ἀπὸ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐβασανίζομένη ἀδι-αλείπτως ὑπὸ παλμῶν, οἵτινες καίπερ ὀχληρότατοι δὲν μὲ ἐμποδίζον ὅμως ἀπὸ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἀπολαύσεως τοῦ βίου. Ἀλλὰ νῦν οἱ μὲν παλμοὶ ἐκείνοι σχεδὸν ἐξέλιπον, τοὺς ἀντικατέστησαν δὲ φοβεροὶ ἀποπνιγμοί, οἵτινες μὲ προσβάλλουσιν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὸν χειμῶνα μόνον, καθιστάντες ἀνιαρὸν τὸν βίον μου. Μὲ καταλαμβάνει σπασμὸς τῶν πνευμόνων τόσο ἰσχυρὸς, ὥστε καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἀπορῶ πῶς δύναμαι νὰ ντέχω διαρκεῖ ἐπὶ μίαν ὥραν περι-

που, ἀλλ' οὔτε πόνον τινὰ αἰσθάνομαι, οὔτε ἐπέρχεται ἐπισημητὴ τις καρδιακὴ διατάραξις. Ὁ ἰατρός μου ἰσχυρίζεται, ὅτι εἶναι ἀπλῆ νευρώσις καὶ ὅτι βεβαίως θὰ θεραπευθῶ ἐγὼ ὅμως δὲν τὸν πιστεύω, καὶ ἐνδομύχως εἰμὶ πεπεισμένος, ὅτι πολὺ ταχέως θὰ χωρισθῶμεν ἐσχαί.

Ὁ ἰατρός κ. Bouchut ἐν τῇ ἐξαιρέτῃ αὐτοῦ μονογραφίᾳ περὶ νευρώσεων, διατείνεται ὅτι αἱ πνευματικὰ προσβάλλοντα μοιραίως ὑπὸ τῆς νόσου ταύτης. Ἐπεθύμουν λοιπὸν νὰ τὸν συμβουλευθῶ προσωπικῶς ἐν Παρισίοις, καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ θὰ ἐπεκαλούμην τὴν μαρτυρίαν ὑμῶν καὶ τοῦ Μεζιέρ, ἵνα ἀποδείξω τὴν πνευματικὴν μου ιδιότητα, ἀλλ' ἐφοβήθη τὴν ἐκ τοῦ σιδηροδρόμου κόπωσιν, τὸν μέγαν τῆς ἐκθέσεως ταραχὸν, μάλιστα δὲ τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς, ἐξ ὧν πρὸ πάντων προέρχονται αἱ παροξυσμὸι τῆς νόσου.

Ἀφ' οὗ ἀπώλεσα τὴν εὐκαιρίαν ταύτην τοῦ νὰ σὰς ἴδω, εἶνε πιθανόν, ὅτι ἐκτός ἂν θεραπευθῶ ἐκ τῆς νόσου, θὰ συνκνηθῶμεν πλέον μόνον ἐν τῇ καιλῆδι τοῦ Ἰωσαφάτ.

Ἀὕτη εἶναι ἡ ἐξομολόγησις μου, ὅθεν μὴ ἔχετε παράπονον ἐναντίον μου, ἀλλὰ βεβαίωθητε ὅτι μεγάλως θλίβομαι, διότι τόσο ἐγγύς τῶν Παρισίων εὐρισκόμενος δὲν διέβην τὰς Ἄλπεις, οὐχὶ ὅπως θαυμάσω τὴν Ἑλβεσίαν, ἀλλ' ὅπως ζητήσω παρ' ὑμῖν τὴν παραμυθίαν, ἣς ἡ τάλαινα καρδιά μου μεγίστην ἔχει ἀνάγκην.

Λέγω τοῦτο, καὶ τὸ λέγω πρὸς ὑμᾶς, γινώσκων ὅτι ἐννοεῖτε τὸν πόνον μου. Ὁ υἱὸς μου Αἰμίλιος, νέος εἰκοσι καὶ ἐνὸς ἐτῶν μόλις, ὑπέστη ἐσχάτως τὰς ἐξετάσεις του ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἰένης καὶ ἀνεκνήρυθη διδάκτωρ cum laude magna τῶν φιλοσοφικῶν καὶ μαθηματικῶν ἐπιστημῶν. Ἀλλ' ὁ πρὸς τὴν σπουδὴν ἔρωσ του ἐβλάψεν ὑπερβαλλόντως τὴν υγείαν αὐτοῦ, καὶ ἐπόμενος τῇ συμβουλῇ τῶν ἰατρῶν μετέβη ἀμέσως μετὰ τῆς μητρὸς του εἰς Μαδέραν, ὅπου θὰ διαμείνῃ ὅλον τὸν χειμῶνα. Ἐλπίζομεν, ὅτι ὑπὸ τὸ βλασκαμῶδες ἐκεῖνο κλίμα θὰ ἀνακτήσῃ τὴν υγείαν του. Ἀλλὰ ποῦ νὰ εὐρὼ τὴν ὑπομονήν, ὥστε νὰ περιμένω ἕως τότε!

Καίτοι ὑπὸ τοιαύτης βαθείας θλίψεως κατεῖχεται ἡ ψυχὴ μου, ἐδημοσίευσά ἐν τῷ τελευταίῳ φύλλῳ τῆς Ἑστίας μικρὸν εἰδύλλιον, ὅπερ βεβαίως θὰ ἀναγνώσῃτε, καὶ ὅπερ προδήλως δὲν φαίνεται ἀπὸρροία βαρυαλγούσης καρδίας. Ἐπιγράφω αὐτὸ Καλοῦργίου, ἀνεγνώσθη δὲ καὶ ἐπανεγνώσθη εὐχαρίστως, οὐ μόνον ἕνεκα τῆς πρωτοτυπίας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν δύναμιν καὶ τὸ εἰκονικὸν τῆς δημῶδους γλώσσας, ἣτις ὅλοσιν πλουτιζομένη καὶ ἀναπτυσσομένη, εἶναι πλέον εἰς κατὰστασιν νὰ ἐπιλαμβάνηται οἰουδήποτε θέματος.

«Οὕτως ἐγὼ σκέπτομαι. Ποιηταὶ βεβαίως θὰ ὑπάρχωσι πάντοτε ἐν Ἑλλάδι, ὡς θὰ ὑπάρχωσι πάντοτε ἰα καὶ ἀηδόνες. Ἀλλὰ χαίρω πιστεύων, ὅτι μετὰ τριάκοντα ἐτῶν κόπους, δοκιμασίας, ἀγῶνας κατάρθωσα νὰ καταρτίσω ἐξ ὕλης ταπεινῆς καὶ ἀπεριουμένης ὡς ἀχρήστου τὸ ὄργανον δι' οὗ θὰ δύνανται νὰ ψάλλωσι καὶ διατυπώσωσι τὰς ἐμπνεύσεις των.

Καὶ πολλὴ μὲν ὡς εἶκος ὑπολείπεται ἀκόμη ἐργασία. Ἀλλ' ὑμεῖς, ὁ Μεζιέρ, ὁ Λεγρὰνδ δὲν θὰ ἐγκαταλίπητε τὸ μόλις ἀρχάμενον ἔργον. Εἶναι ὠραία ἡ γλώσσα αὕτη καὶ ἀξία τῆς ἀγάπης σας, ἀλλ' ὁμοιάζει μὲ τὰ ἄνθη τῶν ἀγρῶν, ἅτινα δὲν μεταφυτεύονται. Ἐλθετε λοιπὸν νὰ ἀναπνεύσῃτε τὸ ἀρωματὸς εἰς τὴν γενέθλιον γῆν αὐτῆς καὶ θὰ πεισθῆτε περὶ τούτου.

Ἐπιτεροῦ ἐκ ψυχῆς

«ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΛΩΡΙΤΗΣ».

Ἐπειδὴ δὲν καλλισφροῦσιν οἱ νέοι ἑλληγνες

ΤΗΝ ΔΗΜΩΔΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΓΛΩΣΣΑΝ;

Ἰουλιανὸς καὶ τῆτος (81 σελ. 394).

Δεύτερον αἷτιον τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς δημῶδους Ἑλληνικῆς εἶνε ἀναμφιβόλως καὶ τοῦτο ὅτι δὲν νομίζεται εὐπρεπὲς νὰ μεταβῇ αὐτῆς μέρος τι, ἔστω μικρὸν ἢ μέγα, εἰς τὴν γραφομένην. Συμβαίνει δηλ. παρ' ἡμῖν τὸ θαυμαστόν ὅτι γράφοντες δὲν σκεπτόμεθα οὐδ' ἐξετάζομεν συνήθως πῶς λέγεται ἢ πῶς συντάσσεται τοῦτο ἢ ἐκεῖνο παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ πῶς ἐλέγετο ἢ πῶς συνετάσσετο ὑπὸ τῶν παλαιῶν. Οὕτω δὲ κατήνησεν, ὥστε οὐδεὶς ἀνθρώπων νὰ δύνηται σήμερον νὰ γράψῃ ὀρθῶς οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον, ἂν μὴ ἔχῃ ἰκανὴν γνῶσιν τῆς ἀρχαίας, καὶ τὸ χειρότερον ὅτι οὐδὲ νὰ ἐννοήσῃ πάντα τὰ ὑφ' ἡμῶν γραφόμενα ὀρθῶς δύναται ἀνευ τῆς γνώσεως τῆς ἀρχαίας καὶ τὸ ἐπι ἀτοπώτερον ὅτι ὅσφι κατα τὰ παλαιότατα πρότυπα καὶ δὴ ὅσφι ἐντελέστερον παραμελεῖ τῆς συνήθους ἡμῶν λαλιᾶς καὶ ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτῆς, τοσούτῳ εὐπρεπέστερον νομίζεται ὅτι γράφει. Οὕτως ἀπὸ τινος χρόνου ἀρχίζουσι τινες νὰ γράψωσι τὸν ἀπλοῦν μέλλοντα ἀντὶ τοῦ συνθέτου, τὸ ἐστὶν ἀντὶ τοῦ εἶνε, πολλάκις καὶ ἀπαρέμφατον τι ὡς ἡδυσμα λαμπρὸν προσφέρουσιν ἡμῖν καὶ οὐδὲ τῆς εὐκτικῆς αὐτῆς ἀπέχονται, τῆς γενικῆς ἀπολύτου ἐπὶ τῶν διαφορωτάτων σχέσεων καταχρηστικὸς γίνεται¹, καὶ σχεδὸν πᾶσα ἡ σύνταξις τῆς

ἀρχαίας γλώσσης μετὰ τῶν πολυπλόκων αὐτῆς σημάτων εἰσάγεται κατὰ μικρὸν, κ.τ.τ., ὥστε μὴ τὴν ἀλήθειαν δὲν εἶνε παράδοξον, ἂν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον βαίνοντες παραλάβωμεν ἡμέραν τινὰ καὶ τὴν κατ' αἰτιατικὴν τοῦ ἀπαρέμφατου σύνταξιν καὶ οὕτω καταντήσωμεν μὴ γὰρ εἰς τὴν κοινὴν ἢ καὶ τὴν νεωτέραν Ἀττικὴν. Τοῦτο κατὰ τινὰς ἰσως θὰ εἶνε ἡ ἄκρα τελειότης τῆς νέας Ἑλληνικῆς, καθ' ἡμᾶς δὲ θὰ εἶνε μεγάλη ἐθνικὴ συμφορὰ. Διότι οὕτω κίνδυνος εἶνε νὰ διαιρεθῶμεν ὅπως οἱ παλαιοὶ Αἰγύπτιοι καὶ Ἰνδοὶ κλπ. εἰς διαφόρους τάξεις σινικοῦ τείχους ἐγειρομένου μετὰ τῶν τάξεων τούτων. Τῆς ἀρχομένης δὲ διαιρέσεως ταύτης παρατηροῦμεν τὸ λυπηρὸν σύμπτωμα ὅτι βιβλία ἢ φύλλα ἀξία νὰ φωτίσωσι τὸ ἔθνος δὲν ἐπιτίδουσι τοῦναντίον δὲ φύλλα ὀλεθρῶς ἐπὶ τὸν λαὸν ἐπιδρωῶντα, διὰ τὸν μόνον λόγον ὅτι γράφονται ἐν γλώσσῃ ἐντελέστερα καταληπτῇ τοῖς πολλοῖς προβαίνουσι τάχιστα εἰς ἀκμὴν, κατὰ χιλιάδας ἰκανὰς ἐκτυπούμενα. Καὶ ὅμως αὐτοὶ ἡμεῖς ἀναγκάζομεν τοὺς πολλοὺς νὰ ἀναγινώσκωσιν αὐτὰ, ὅταν τὰ χρήσιμα καὶ νὰ ἐξευγενίσωσι τὸν λαὸν δυνάμενα προσπαθῶμεν νὰ γράψωμεν ἐν γλώσσῃ ἀκαταλήπτῳ τοῖς πολλοῖς. Διότι ὅτι ἡ γνῶσις τῶν πολλοῖς γλώσσα οὐχὶ τὰ πράγματα μόνον προσελκύουσι τοὺς ἀναγνώστας τῶν φύλλων τούτων, ἐπείσθημεν ἐσχάτως δώσαντες εἰς τακτικώτατον ἀναγνώστην τῶν τοιοῦτου εἶδους ἐφημερίδων ἄλλο τι βιβλίον κοινῆς μὲν καὶ εὐτραπέλου ὕλης ἀλλ' ἐν γλώσσῃ ὑπὸ τι καθαρευούσης, καὶ παρατηρήσαντες ὅτι ἀφοῦ ἀνέγνωσεν ὀλίγον ἔθηκεν αὐτὸ κατὰ μέρος. Ἀγωνιζόμενοι λοιπὸν παντὶ τρόπῳ νὰ καταστήσωμεν τὴν γραφομένην γλώσσαν εὐγενεστέραν, ἀφίνομεν νὰ γίνηται ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀγενέστερος. Ὡς πολύτιμον ἀληθῶς τὸ τίμημα τῆς ἐξευγενίσεως καὶ καθαρῆτος ταύτης! Ἄν ἐγράφομεν ὅπως ὁ αἰοιδίμος Κοραῆς περίπου, τ.ἐ. σαφῶς τοῖς πᾶσι, βεβαίως δὲν θὰ ὤρμων οὗτοι σήμερον εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πᾶν θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἐμπαιζουσῶν τούτων σατυρῶν.

Ἀλλὰ δὲν εἶνε μόνος οὗτος ὁ λόγος, δι' ὃν δὲν συμφέρει νὰ ἐπιμένωμεν ἀντικαθιστῶντες πάντοτε τὰ Ἑλληνικὰ μὲν ἀλλ' οὐχὶ ἀρχαῖα καὶ δόκιμα διὰ τῶν ἀρχαίων καὶ δοκίμων, εἶνε καὶ ἄλλος μεγίστην ἔχων διὰ τὸν ἐθνισμόν ἡμῶν σημασίαν. Πάντα τὰ πλησίον ἡμῶν ἔθνη, πρὸς ἃ ἀγωνιζόμεθα τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα, ἐπέρχονται καθ' ἡμῶν οὐχὶ μετ' ἀρχαιοπινούσας καὶ δυσχρήστου γλώσσης, ἀλλὰ μετὰ ζώσης

ἐπὶ τῆς ληγοῦσης* ἀντὶ ἡμαρᾶς οὐ σῆς τῆς ληγοῦσης*. Ἐρωτῶμεν τώρα ἐσφάλετο ἄρα ὁ παῖς ἢ ὁ σοφολογιώτατος συγγραφεὺς, ὅστις εἰ καὶ ἔγραφε γραμματικὴν διὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα (ἐν ἣ ὅμως καὶ ὁ θυτὸς καὶ ἡ β' Ἄττ. κλίσις διαπρέπουσι) δὲν ἀνέλυσε ὅπως ἔγραπεν;

1 Ἐν ἡ κατοικῶ οἰκίᾳ, ὑπάρχει καὶ τις παῖς φοιτῶν εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον καὶ μανθάνων γραμματικὴν. Οὗτος μελετῶν ἡμέραν τινὰ ἔλεγε τάδε: «ὁ τόνος τίθεται ἐπὶ τῆς προπαραλήγουσας μακρᾶς οὐσίᾳς»

και ἀφ' ἐκυτῆς ὡς εἶπεν παρεχομένης. Εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι ὅσα εὐκολωτέρα εἰς ἐμάρθησιν καὶ χρῆσιν γλώσσᾳ τις εἶνε, τοσούτω ἀποτελεσματικώτερον μάχεται πρὸς τὰς ἀντιπάλους. Ἄλλὰ περὶ εὐκολίας περὶ τὴν χρῆσιν τῆς γραφομένης νέας Ἑλληνικῆς οὐδὲ λόγος δύναται νὰ γίνῃ, ἐφ' ὅσον, ἵνα γράψῃ τις καὶ λαλήσῃ ὀρθῶς αὐτήν, θὰ ἔχη ἀνάγκη ἀπαραιτήτων τῆς σπουδῆς οὐχὶ μόνον ταύτης ἀλλὰ καὶ ἄλλης μακρῶ δυσχερεστέρας, τῆς ἀρχαίας.

Ἄλλ' ἀναμφιβόλως τὸ μέγιστον συμφέρον τῆς μονιμοποιήσεως καὶ μὴ περαιτέρω γιγαντιαίας μεταβολῆς τῆς γλώσσας ἔχουσιν αὐτοὶ οὗτοι οἱ κύριοι συγγραφεῖς. Τῶν πλείστων δηλ. γραφομένων βιβλίων τὸ περιεχόμενον δὲν εἶνε βεβαίως ταιούτων, ὥστε νὰ μὴ φοβῶνται θάνατον, ὅταν δὲ διὰ τῆς ἀδικαίεπτου μεταβολῆς, ἢ ὀνομαζοῦσι πρόσοδον τῆς γλώσσας, κατορθωθῇ ὥστε καὶ ἡ μορφή αὐτῶν νὰ παρουσιάζηται τοῖς ἀναγνώσταις ἀήθη, τότε βεβαίως θὰ λησμονηθῶσι καθ' ὀλοκληρίαν, ὅπως σχεδὸν λησμονοῦνται ἡ ἀρχίζουσι νὰ λησμονῶνται οἱ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος καὶ ἐτι βραδύτερον ἀμαθῶσαντες Ἕλληνας συγγραφεῖς, διὰ τὸν ἀπλοῦς λόγον ὅτι ἐκτὸς τοῦ περιεχομένου προσκρούομεν καὶ πρὸς τὴν διάφορον γλώσσαν. Ἄν δὲ ὁ ἔμπειρος καὶ τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς Βυζαντικῆς καὶ τῆς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας ἐν χρήσει γλώσσας κατορθῶν νὰ μελετᾷ αὐτούς, δὲν πράττει βεβαίως αὐτὸ ἐπ' ἴσης ὁ οὐδὲ τὴν σήμερον γραφομένην ἱκανῶς ἠξέυρων.

Ἄλλὰ δὲν εἶνε μόνον ἀσύμφορος, εἶνε καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀδύνατος ἡ τάσις αὕτη, ὅπως ἤδη ἀπειρήθη πειραματικῶς. Ἀπὸ τοσούτων ἐπὶ γράφονται — καὶ ταῦτα ἐν γλώσσῃ ἤπτον ἀφισταμένη τῆς δημῶδους — καὶ ἀναγινώσκονται τόσα καὶ τόσα καὶ ὁ λαὸς παρέλαβεν ἀληθῶς πλείστας λέξεις ἀλλὰ καὶ μόνον λέξεις, οὐχὶ τύπους καὶ συντάξεις. Τοῦτο δ' ἔχει φυσικὸν λόγον· διότι μεταξὺ τῆς εἰσαγωγῆς λέξεων καὶ τῆς εἰσαγωγῆς τύπων ξένων ἢ ἀρχαίων ὑπάρχει ὑπερβαλλόντως μεγάλη διαφορά. Λέξεις οἷον τὸ σύνταγμα, ἡ ἐφημερίδα, τὸ ξενοδοχεῖο(ν), ἡ νομαρχία, ἡ ἀστρονομία ὅπως λέγουσι πολλοὶ τὴν ἀστυνόμεν, τὸ Γυμνάσιον(ν) ἐννοῶ, ὑπόληψις, ἐργάζομαι, κ.τ.τ. ἄτε συνδεόμενοι ἐκάστη πρὸς ἐννοίας καὶ πράγματα ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο τοῖς πολλοῖς γνωρίζομενα ἐννοοῦνται καὶ εὐκόλως μανθάνονται, ἐνῶν τύπος τις π.χ. τῆς εὐκτικῆς ἢ τῆς ἀπαρεμφάτου, ἡ γενικὴ ἀπόλυτος κ.τ.τ. τὸ σχῆμα τῆς ἐλξεως ἢ συντάξις τῶν ὑποθετικῶν λόγων κ.τ.τ. οὐχί. Διότι ταῦτα δὲν εἶνε ἐννοιαὶ παριστάσαι τι, ἀλλὰ τύποι κενοὶ ἐν οἷς ἐντιθέμενοι τροποποιῶνται αἰ διὰ τῶν λέξεων ἐκφραζόμενοι ἐννοιαί. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ ἀπειρος τῆς ἀρχαίας δὲν δύναται νὰ ἐνίδη ἐν τῷ ἐνὶ τύπῳ π.χ. τῷ ἀπαρεμφάτῳ, τῷ ἀπλῷ μέ-

λοντι, ἐν τῷ ἐνὶ σχῆματι καὶ τῇ ἰδιοτρόπῳ συντάξει τῆς ἀρχαίας κ.τ.τ. ἐν τῇ ἀπλοῦν, ἀλλ' ὁσάκις καὶ ἂν ἀναγνώσῃ ἢ ἀκούσῃ τὸν τύπον ἢ τὴν σύνταξιν ταύτην ἐν διαφόροις λέξεσι ἀγνοεῖ αὐτόν, π.χ. ἀγαπᾷ, λέγειν, ἐποιήσαμην, ἐσωσάμην, μαθήσομαι, λέξω κ.τ.τ. Οὐδ' ὑπάρχει βεβαίως ἐλπίς νὰ μάθῃ τὴν δύναμιν ἐκάστου τούτων, ἂν μὴ ἱκανῶς σπουδᾷ τὴν ἀρχαίαν. Ὅτι δὲ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ σπουδᾷσῃ ποτε πάντες ἀρεταίρετως οἱ Ἕλλητες τὴν ἀρχαίαν γλώσσαν, δὲν ἔχει, νομίζομεν, πολλὴν ἀνάγκην ἀποδείξεως. Ὡστε ἂν παραδεχθῶμεν τὸν ἀνώτατον ὅρον, ὅτι εἰς ἐκ τῶν ἐκάτων θὰ μανθάνῃ ὅπως δὴ ποτε τὴν ἀρχαίαν, ἔχομεν 99 0/10 οἵτινες δὲν θὰ δύνανται νὰ ἀναγινώσκωσιν ὅ,τι ἐν οὕτως αἰθεροβάμονι γλώσσῃ γράφεται. Οἱ πολλοὶ δὲν πηδῶσιν οἱ κ. συγγραφεῖς πηδήματα, μάλιστα ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς τύπους. Ἴνα οὗτοι δυνήθωσι νὰ φθάσωσι τὴν παροῦσαν τῆς γλώσσας κατάστασιν, ἀνάγκη πρῶτον νὰ καταστή ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις παρ' ἡμῶν ὑποχρεωτικὴ καὶ ἐν τοῖς πράγμασιν ὅπως ἐν τοῖς νόμοις εἶνε· δεύτερον νὰ μὴ σπυῖδωσιν ὅσοι γράφουσιν εἰς μεταβολὰς καὶ εἰσαγωγὰς καινοφανῶν τύπων καὶ συντάξεων, ἐνθυμούμενοι ὅτι δὲν εἶνε αὐτοὶ ἀπόλυτοι κύριοι νὰ μεταβάλλωσι καθαρῶς κατὰ τὸ δοκῶν τὴν γλώσσαν τοῦ ἔθνους, ὅτι ἡμεῖς οὔτε γράφομεν οὔτε λαλοῦμεν τὴν ἀρχαίαν γλώσσαν, ἀλλ' ἔτι μόνον παραλαμβάνομεν ἐκ τῆς τῶν παλαιῶν γλώσσας ὅ,τι δὲν ἔχει ἡ νέα, κρίνεται δ' ἀναγκαῖον ἢ ἀποκίρησι, ὅτι ἴσμεν οὐχὶ ἐν τοῖς παλαίσι, ἀλλ' ἐν τοῖς παροῦσι χρόνοις καὶ δὴ ὅτι γράφομεν καὶ λαλοῦμεν τὴν παροῦσαν νέαν Ἑλληνικὴν συμπεληρωμένην. Ταῦτα ἐνθυμούμενοι δὲν θὰ ἀπαιτῶσι τοῦ λοιποῦ ὅπως πάντα παρ' ἡμῶν κανονίζονται κατὰ τὰ παλαιὰ, ἀπὸ οὐχὶ θέματα γράφομεν εἰς ἐπίδειξιν τοῦ πόσον ἐνοήσαμεν καὶ ἐπιτηδεύομεν δυνάμεθα νὰ μεταχειρίζομεθα τοὺς ἀρχαίους τύπους καὶ τὰς συντάξεις, ἀλλὰ βιβλίᾳ ἢ ἐφημερίδᾳ χάριν τῶν νῦν Ἑλλήνων.

Ἐπειτα ἀφοῦ θέλομεν νὰ μιμῶμεθα τοὺς παλαιούς, διακί δὲν ἀκολουθοῦμεν τῷ παραδείγματι αὐτῶν καὶ ἐν τούτῳ, οἵτινες οὐχὶ ἀσκαλύτως κατὰ πάντας τοὺς χρόνους τοὺς αὐτοὺς φθόγγους καὶ τύπους καὶ τὴν αὐτὴν αἰετοπὸτε σύνταξιν μετεχειρίζοντο ἀλλὰ μετὰ τῶν περὶ ἀλλασσόντων χρόνων καὶ τρόπων καὶ ἡθῶν συμπετέβαλλον καὶ τὴν γλώσσαν; μήπως οἱ Ἀττικοὶ ἐλάλουν ὅπως ὁ Ὀμηρὸς ἢ ὁ Δημοσθένης ἀκριβῶς ὅπως ὁ Αἰσχύλος ἢ ὁ Πολύβιος ὅπως ὁ Πλάτων; Διακί ἡμεῖς σήμερον καὶ καλὰ νὰ ὑφείλωμεν νὰ μεταβάλλωμεν διὰ ἀρκῶς τὴν γλώσσαν ἡμῶν τὴν γραφομένην μέχρις οὐ ἐφαρμόσῃ πρὸς τὴν ἀρχαίαν; ποῦ κείται τὸ ἅγιον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τὸ καθιστῶν ἀ-

ναγκαίαν τὴν ταύτησιν ταύτην; Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι οἱ τὸν ἀπλοῦν μέλλοντα, τὰς ἀπαρεμφάτους, τὴν γενικὴν ἀπόλυτον κ.τ.τ. πειρώμενοι νὰ εἰσαγῶσι καὶ καθόλου οἱ ὅσον ἐνεστὶν ἀκριβέστατα νὰ κανονίζονται τὰ καθ' ἡμᾶς πρὸς τὰ παλαιὰ ἐπιθυμοῦντες δὲν ἀμαρτάνουσιν ὀλιγώτερον τῶν ἀξιούντων νὰ ρίψωμεν τὴν γραφομένην τώρα γλώσσαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ νὰ γράψωμεν τοῦ λοιποῦ τὴν βελῶδη καὶ πρὸς οὐδὲν ἐξακουσάν ρομέτικὴν γλώσσαν. Διακί ἡμεῖς δὲν θέλομεν νὰ κολουθῶμεν τῇ χρυσῇ μέσῃ ὁδῷ ὅπως ὁ αἰοιδιμος Κοραῆς ἐδίδασκεν ἡμᾶς; διακί ἡμεῖς μάλιστα πάντων τῶν ἄλλων εἰμεθα τόσον ἀσεβεῖς πρὸς τὰ πατρώα καὶ ἐν πᾶσιν ἀσταταὶ καὶ ριζοσπαστικοί;

Ἐκτὸς πάντων τούτων δὲν δυνάμεθα πολλὰ νὰ νάντικαταστήσωμεν ἀνευ βίας καὶ βλάβης μεγάλης. Οὕτω π.χ. γράφουσι σήμερον ἐφημεριδογράφοι τινὲς τὸν ἀπλοῦν μέλλοντα εἰλεύσεται, γράψω, ἀποθήσεται κ.τ.τ. ἀντὶ τοῦ θὰ ἔλθῃ, θὰ γράψω, θὰ ἀποθῇ. Δὲν παρατηροῦσιν ὅμως ὅτι μάτην ἀγωνίζονται νὰ πύθωσιν τὸ θὰ, διότι μένει καὶ θὰ μένη εἰς ἐκφρασίν τοῦ διαρκῶς μέλλοντος θὰ γράψω, θὰ ἐρχομαι κ.τ.τ., ἢ κατ' οὐδένα τρόπον θὰ δυνήθωσι νὰ παραστήσωσι διὰ τοῦ ἀπλοῦ μέλλοντος γράψω, εἰλεύσομαι ἢ εἶμι, διότι ταῦτα ἀντίκεινται καθ' ὀλοκληρίαν τῷ περὶ γλώσσας αἰσθηματι ἡμῶν καὶ δὲν θὰ ἐννοήσωσιν ὀρθῶς οἱ ἀναγνώσται. Ὁμοίως γράφουσι τὸ ἐστὶν ἀντὶ τοῦ εἶνε, ὅπερ ἐπίσης φαίνεται ματαίοντα, ἐφ' ὅσον δὲν ἀποφασίζομεν νὰ γράψωσι καὶ τὸ εἶσιν ἀντὶ τοῦ εἶνε καὶ τὸ ἐστέ ἀντὶ τοῦ εἶστε κ.τ.τ. Τούτῳ δὲ δὲν φαίνονται πρόθυμοι νὰ ἐπιχειρήσωσιν· ἀλλ' ἀφοῦ τὸ εἶνε θὰ μένη ὡς πληθυντικὸν καὶ τὸ εἶστε ἢ εἶσθε καὶ τὸ εἶμεθα κ.τ.τ. ὁμοίως, διακί νὰ μὴ μένη τὸ εἶνε καὶ ὡς ἐνικόν;

Πρὸς δὲ τούτοις παρατηρεῖται ὅτι ἡ τάσις τοῦ νὰ μεταχειρίζομεθα τὰ ὅσον τὸ δυνατόν ἀπέχοντα τῆς συνήθους, καὶ ἂν ἀκόμη εἶνε ἑλληνικώτατα, παράγει ἡμᾶς, εἴτε μὴ θέλοντας εἴτε ἀδυνατοῦντας νὰ κάμωμεν χρῆσιν τῶν ἀρχαίων τύπων καὶ συντάξεων, εἰς σφάλματα ποικιλώτατα, ἃ δὲν θὰ ἐπράττομεν ἀναμφιβόλως, ἂν ἠθέλομεν νὰ γράψωμεν τὰ οὐχ ἤπτον Ἑλληνικὰ γνωστὰ δὲ τοῖς πᾶσι τῆς νέας Ἑλληνικῆς. Πάντες δ' ὁμολογοῦσιν ὅτι ἀπειρῶ προτιμώτερον νὰ κοινολεκτῇ τις ἢ νὰ διαστρέφῃ τὰ τῆς ἀρχαίας τ.ε. προτιμώτερον νὰ μεταχειρίζηται τὰ τῆς νέας ἑλληνικῆς ἢ τὰ οὐδεμιᾶ οὔτε ἀρχαίᾳ οὔτε νέᾳ ἰδιαζόντα.

Ἄλλὰ λέγουσιν ἡμῶν ὅτι εἶνε αἰσχύνῃ, ἀφοῦ κατὰ τοὺς αἰῶνας τῆς ἀμαθείας καὶ τοῦ σκότους εἶχομεν πάντοτε τὴν ἀρχαίαν γραμματικὴν ἀνὰ χεῖρας καὶ ἐν τοῖς σχολείοις, σή-

μερον ἐν τῷ αἰῶνι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν φώτων νὰ θέλωμεν νάντικαταστήσωμεν αὐτὴν δι' ἄλλης πενεστέρας. Ταῦτα δ' ὅμως οὐδεμίαν καθ' ἡμᾶς ἔχουσι βαρύτητα, διότι τότε δὲν εἶχομεν ἀληθῶς ἄλλην ἢ τὴν ἀρχαίαν γραμματικὴν, ἀλλ' οὐδ' ἄλλην ἢ τὴν ἀρχαίαν γλώσσαν, καὶ ἐπειδὴ οὐδὲ ταύτην εἶχομεν εἰ μὴ ὀλίγοι τινὲς σοφολογιώτατοι, δὴλόν ὅτι τὸ ἔθνος ἡμῶν κατὰ τοὺς εὐτυχεῖς ἐκείνους τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς αἰῶνας οὐδεμίαν εἶχε γραφομένην γλώσσαν. Τίς δ' ἀμφισβᾶλλει ὅτι τὰ μέγιστα τῶν ἀτυχημάτων ἡμῶν προήλθον ἐνεκα τῆς ἐλλείψεως μιᾶς τοιαύτης γλώσσας, ἄτε μετ' αὐτῆς καθόλου τῆς ἐλλείψεως πάσης ὑγειοῦς παιδείας παρὰ τοῖς πολλοῖς συμπαρομαρτούσης;

Ἐλπίζομεν ὅτι δὲν θὰ θελήσῃ τις νὰ παρερμηνεύσῃ τάνωτέρω καὶ νὰ ὑπολάβῃ ὅτι ἡμεῖς κηρύττομεν δι' αὐτῶν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς σπουδῆς τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς καὶ γλώσσας καὶ κατὰ τῆς γραφομένης ἡμῶν γλώσσας, συνηγοροῦμεν δὲ ὑπὲρ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ρομέτικῆς γλώσσας. Τὴν ἐνδελεχῆ μελέτην τῶν παλαιῶν νομίζομεν τοσούτω μᾶλλον ἀναγκασιώτερον εἰς πάντας καὶ εἰς αὐτοὺς ἐτι τοὺς δημοδιδασκάλους, ὅσα πληρεστέρα καὶ λυπηροτέρα εἶνε παρ' ἡμῶν ἢ ἐλλείψις ἀξιολόγου νέας Ἑλληνικῆς φιλολογίας, ἥτις ἐν τινι μέτρῳ θὰ ἠδύνατο νάντικαταστήσῃ τὴν παλαιάν. Δὲν μαινόμεθα δὲ ὥστε νὰ προτείνωμεν νὰ ριφθῇ σήμερον εἰς τὴν θάλασσαν ἢ μετὰ τοσούτων ἐτῶν ἀγῶνας διαπλασθεῖσα γραφομένη γλώσσα, ἥτις οὐ μόνον τὸ σύμπαν ἔθνος συνδέει καὶ πᾶσαν ἐννοίαν ἐπαρκῶς ἐκφράζει, ἀλλὰ καὶ τοὺς μέχρι τούδε πνευματικῶς ἀγῶνας τῶν ἀξιολογώτατων νέων Ἑλλήνων περιέχει.

Ὅτι νομίζομεν δυνατόν νὰ γίνῃ ἀνευ βλάβης εἶνε τὸδε: νὰ μὴ προβαίνωμεν καθαρῶς καὶ ἀφαιροῦντες ἐκ τῆς γραφομένης ὅ,τι ἐν αὐτῇ ὑπολείπεται γνωστὸν τοῖς πολλοῖς καὶ διαρκῶς ἐπαναφέροντες τοὺς ἀρχαίους τύπους τῆς εὐκτικῆς, τοῦ ἀπαρεμφάτου, τοῦ ἀπλοῦ μέλλοντος κττ. μηδὲ τὰς ἀρχαίας συντάξεις π.χ. τὴν γενικὴν ἀπόλυτον ἐπὶ τῶν διαφορωτάτων αὐτῆς σχέσεων, τὴν ἔλξιν κττ. ὅσα οὐ μόνον παντάπασιν ἀγνωστὰ τοῖς πολλοῖς εἶνε ἀλλὰ καὶ περιττὰ· δεύτερον νὰ καταστήσωμεν τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν ὑποχρεωτικὴν, ὥστε τὸ μέγιστον μέρος τοῦ λαοῦ καὶ ἐν τῷ σχολείῳ νὰ μάθῃ νὰ ἐννοῇ καὶ μεταχειρίζηται ὅπως δὴ ποτε τὴν γραφομένην γλώσσαν καὶ κατόπιν ἐν τῷ βίῳ· καὶ τρίτον ἐπιμεληθέντες τῆς δημῶδους γλώσσας νὰ φροντίσωμεν νὰ παραλαμβάνωμεν ἐκ ταύτης ἐξακριβωθεῖσας εἰς τὸν γραπτὸν λόγον ὅ,τι ἡ πεῖρα διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι εἶνε χρῆστὸν καὶ δυνατόν. Διότι ἀνάγκη νὰ ἐνθυμώ-

μεθα πάντοτε τὸ ὑπὸ σοφοῦ τινος ῥηθέν, ὅτι μέγχι τοσοῦτου μόνον ἡ γραφομένη γλῶσσα μένει ζῶσα καὶ ἀναπτύσσεται, ἐφ' ὅσον ἀδιάκοπον βεῦμα ἐκ τῆς γραφομένης εἰσβάλλει εἰς τὴν λαλουμένην καὶ ἐκ ταύτης εἰς τὴν γραφομένην. Ἄλλως ἀποστευῖται μὲν ἡ γραφομένη ἀεὶ μένουσα ἀμετάβλητος καὶ τελευταῖον διαφθείρεται ὡς ὕδατα λιμνάζοντα, λαμβάνει δ' ἰδίαν ὁδὸν ἡ λαλουμένη καὶ οὕτως ἀντὶ μιᾶς παράγονται δύο γλῶσσαι. Τοῦ δυστυχήματος δὲ τούτου εἴπερ τινὲς ἄλλοι ἡμεῖς ἐν τῷ μακρῷ ἱστορικῷ ἡμῶν σταδίῳ πικροτάτην ἐλάβομεν πείραν.

Ἄν λοιπὸν φιλοτιμώμεθα καὶ τὰ στόματα τῶν καταβοώντων τῆς ἀπλῆς νέας Ἑλληνικῆς ὅ, τι κεν ἐπ' ἀκαιρίμην ἔλθῃ γλῶτταν νὰ βύσωμεν καὶ τὴν γραφομένην ἡμῶν γλῶσσαν ἀπὸ τῆς ἀπολιθώσεως νὰ προφυλάξωμεν, καθήκον ἀπαράιτητον ἔχομεν νὰ μὴ ἀναβλάσωμεν πλέον, ἀλλὰ νὰ ὀρμήσωμεν ἐπὶ τὴν σπουδὴν καὶ ἐρευναν τῆς δημόσιας Ἑλληνικῆς, καθ' ἣν ἐξεθῆκαμεν τρόπον, πεποιθότες ὅτι ἔργον ἐθνικώτατον ἐπιτελοῦμεν.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 15 Μαρτίου 1883.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ.

Ο ΟΠΛΑΡΧΗΓΟΣ ΙΕΡΕΥΣ

[Ἐπιστάδιον τοῦ ἐν Ἰσπανίᾳ ἐμφυλίου πολέμου].

Ὁ ἀγαθὸς πατὴρ ἐμελλε νὰ περνώσῃ μετὰ μικρὸν τὴν λειτουργίαν, ὅτε ἤγαγον αὐτῷ τοὺς αἰχμαλώτους. Ἐν ἀγρία τινὶ γωνίᾳ τῶν ὄρων Ἀρικελούγυι βράχος βαθύς, ὅπου γιγαντώδης συκὴ ἐνεπήγνυε τὸν συνεστραμμένον αὐτῆς κορμὸν, ἀπετέλει εἶδος βωμοῦ κεκαλυμμένου— δίκην ἱερᾶς ὀθόνης—δι' ἀργυροκόρσου καρλιστικῆς σημαίας. Δύο πῆλινα ἰσπανικὰ σταμνία, ἀποτετριμμένα ἔχοντα τὰ χεῖλη, περιείχον τὸν πρὸς μεταλήψιν χραιμαίνοντα οἶνον, ὁσάκις δὲ ὁ σκευοφύλαξ Μιχαὴλ, ὁ νεωκορῶν κατὰ τὴν λειτουργίαν, ἠγείρετο ὅπως ὑπηρετήσῃ, ἠκούοντο κροτοῦντα τὰ φυσέκια ἐν τῇ φυσικιοθήκῃ αὐτοῦ. Πέριξ οἱ στρατιῶται τοῦ δὸν - Καρόλου ἦσαν σιγηλῶς τεταγμένοι, τὸ πυροβόλον των ἀπὸ τοῦ ἀρτήρος κρατοῦντες, καὶ γονυπετεῖς χαμαὶ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ των σκυφου, Φλογερότατος ἥλιος, ὁ κατὰ τὸ Πάσχα ἐν Ναβάρρα ἥλιος, συνεκέντρον τὴν ἐκθαμβούσαν θερμότητα αὐτοῦ ἐν τῷ φλέγοντι καὶ ἀντηχοῦντι κοίλῳ ἐκείνῳ βράχῳ, ὅπου ὁ πετυρισμὸς μόνον φοιτῶν κοσσόφου διέκλυπεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὰς ψαλμωδίας τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ βυβλοῦ αὐτοῦ. Ὑψηλότερον, ἐπὶ τῆς ὀδοντῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, φρουραὶ ἴσταντο ὀρθοί, διαγραφόμενοι ἀκίνητοι ἐπὶ τοῦ γαλανοῦ οὐρανοῦ.

Παραδόξον θέαμα ἀπετέλει ὁ ὀπλαρχηγὸς

αὐτός ἱερεὺς λειτουργῶν ἐν μέσῳ τῶν στρατιωτῶν του! Πῶς δὲ ἡ διπλῆ αὐτοῦ ὑπαρξίς τοῦ ἰσπανοῦ ἱερέως ἀνεγινώσκετο ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας του! Εἶχεν ἐκστατικὸν τὸ ἦθος, τραχέα τὰ χαρακτηριστικά, τραχύτερα καθιστάμενα ὑπὸ τῆς ὀρειχαλκίνης χροιάς, οἷαν λαμβάνουσιν αἱ ἡλιοκαεῖς μορφαὶ τῶν ἐν ἐκστρατεία στρατιωτῶν, ἀσκητικὸν τι ἐξωτερικὸν ἀνευ ὠρότητας, ἐξ οὗ ἔλειπεν ἡ σκιά τοῦ μοναστηρίου, ὀφθαλμοὺς μικροὺς, μακροὺς, λαμπροτάτους, καὶ τὸ μέτωπον ὑπὸ μεγάλων διατεμνόμενων φλεβῶν, αἰτίνες ἐφαίνοντο ὡς διὰ σχοινίων δένουσαι τὴν στέψιν, προσηλοῦσαι αὐτὴν εἰς ἀκαμπτὸν πείσμα. Ὁσάκις ἐστρέφετο πρὸς τοὺς περισταμένους, ἀναπεπταμένους ἔχον τὰς χεῖρας, ὅπως εἶπῃ Dominus vobiscum διεφαίνετο ἡ στρατιωτικὴ στολὴ ὑπὸ τὸ ἐπιτραχήλιον, ἡ ἀκτῆρὶς πιστολίου, ἡ λαβὴ καταλακικοῦ ἐγγχειριδίου ὑπανεγείρουσαι τὸ συμπτυσσόμενον ἄμφιον. «Τί θὰ μὲς κάμῃ;» διελογίζοντο μετὰ τρόμου οἱ αἰχμαλῶται, καὶ ἀναμένοντες τὸ πέρας τῆς λειτουργίας ἀνεμυμνήσκοντο πασῶν τῶν ἀγρίων πράξεων, ἃς διηγοῦντο ὅτι διέπραξεν ὁ ὀπλαρχηγὸς ἱερεὺς, ἐφ' αἷς ἐξαιρετικῆν φήμην ἐκέκτητο ἐν τῷ βασιλοφρονούντι στρατῷ.

Ὡς ἐκ θαύματος τὴν πρωτὰν ἐκείνην ὁ πατὴρ εἶχεν ἐπιεικεῖς διαθέσεις. Ἡ ἐν ὑπαίθρῳ ἐκείνῃ λειτουργία, ἡ νίκη τῆς παρελθούσης καὶ ἡ ἀγαλλίασις αὐτῆ ἢ ἐπὶ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα, ἦν βαθέως ἠσθάνετο ὁ παραδόξος οὗτος ἱερεὺς, διέχεον ἐπὶ τῆς μορφῆς του ἀκτῖνά τινα χαρῆς καὶ ἀγαθότητος. Ἀμα δὲ τῷ πέρατι τῆς λειτουργίας, ἐν ᾧ ὁ σκευοφύλαξ ἀφήρει ἀπὸ τοῦ βωμοῦ τὰ ἱερὰ σκευῆ καὶ ἐνέκλειεν αὐτὰ ἐν μεγάλῳ κιθωτίῳ, φερομένῳ καθ' ὅλας τὰς ἐκστρατείας κατόπιν αὐτῶν ἐπὶ τῆς ῥάχεως ἡμιόνου, ὁ ἐφημέριος προὐχώρησε πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους. Ἦσαν δ' οὗτοι δώδεκα δημοκρατικοὶ καραβινοφόροι ἐξηπλωμένοι κατακεκμηκότες μεθ' ἡμέραν μάχης καὶ νύκτα ἀγωνίας ἐπὶ τοῦ ἀχύρου τῆς μάχης, ἐν ἣ ἐνεκλείσθησαν μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν. Κίτρινοι ἐκ τοῦ φόβου, ἐκνευρισμένοι ἐκ τῆς πείνης, τῆς δίψης, τῆς κοπώσεως, ἀνεσφίγγοντο οἱ μὲν πρὸς τοὺς δὲ ὡς ἀγέλη ἐν αὐλῇ σφαγείου. Ἡ καταμυστος χόρτου στρατιωτικῆς αὐτῶν στολῆς, ἢ ἐν ἀταξίᾳ σκευῆ αὐτῶν, ἢ κόνις ἢ κατακαλύπτουσα αὐτοὺς ὀλοκλήρους ἀπὸ τοῦ θυσάνου τῶν σκιαδίων των ἔχρι τοῦ ἀκρου τῶν κιτρίνων των ὑποδημάτων, τὰ πάντα συνετέλουν ὅπως ταῖς παράτρωσι τὴν οἰκτρὰν ἐκείνην τῶν ἠττημένων φυσιογνωμίαν, ἐν ἣ ἡ ἠθικὴ ἀποθάρρυνσις καταμαρτυρεῖται ὑπὸ τῆς φυσικῆς κοπώσεως. Ὁ ὀπλαρχηγὸς ἐθεώρησεν αὐτοὺς μετὰ μικροῦ θραιμυθεντικοῦ μειδιάματος. Δὲν δυσηρεστεῖτο βλέπων τοὺς στρατιώτας τῆς Δημοκρατίας τα-

πεινούς, πελιδνοὺς, ῥακενδύτους, ἐν μέσῳ τῶν καρλιστῶν καλῶς δικαιωμένων καὶ καλῶς ἐξωπλισμένων, ὀρεινῶν ἐκ Ναβάρρας καὶ Βασκίας, μελαγχρῶν καὶ ξηρῶν ὡς ξυλοκεράτων...

— Viva dios, παῖδιά μου, τοῖς εἶπεν ἀπλοῦκῶς, ἡ Δημοκρατία πολὺ ἄσχημα τρέφει τοὺς ὑπερασπιστάς της. Βλέπω ὅτι εἴθε τόσο ἰσχυροὶ ὅσον οἱ λύκοι τῶν Πυρηναίων, ὅταν τὰ βουνὰ εἶνε γιονοσκέπαστα καὶ ἔρχονται εἰς τὴν πεδιάδα νὰ ὀσφρανθοῦν μυρωδιὰν κρέατος ἔμπροσθεν εἰς τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν. . . Ἀλλὰ πολὺ διαφορετικὰ τρέφονται οἱ στρατιῶται, οἱ ὅποιοι ὑπηρετοῦν τὸν καλὸν ἀγῶνα. Θέλετε νὰ δοκιμάσετε; Ρίψατε αὐτὰ τὰ ἄχρεια κασκέτα σας καὶ φορέσατε τὸν λευκὸν σκούφον. . . Μὰ τὴν εορτὴν τοῦ Πάσχα, ποὺ ἔχομεν σήμερα, ὅσοι θὰ φωνάζουν «Ζήτω ὁ βασιλεὺς!» τοῖς χαρίζω τὴν ζωὴν καὶ τοῖς δίδω νὰ φάγουν ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι μου στρατιῶται.

Πρὶν ἀποπερνώσῃ τὸν λόγον ὁ ἀγαθὸς πατὴρ, ὅλα τὰ σκιαδία ἐξεσφενδονήθησαν εἰς τὸν ἄερα καὶ αἱ κραυγαὶ «Ζήτω ὁ βασιλεὺς Κάρλος!»—«Ζήτω ὁ ὀπλαρχηγός!» ἀντήχουν εἰς τὸ ὄρος. Οἱ ταλαίπωροι! Ἐφοβοῦντο πολὺ τὸν θάνατον ἦσαν δὲ τόσο δολοφονικὰ τὰ πλησίον αὐτῶν εὐωδιῶντα κρέατα, ὀπτόμενα ἐπὶ τῆς ἐσχάρης, ἐν μέσῳ τῶν βράχων! Νομίζω ὅτι οὐδέποτε ὁ μνηστήρ τοῦ ἰσπανικοῦ θρόνου ἀνευφημήθη ἐνθουσιωδέστερον.

— Δόσετέ τους γρήγορα νὰ φάγουν, εἶπεν ὁ ἱερεὺς γελῶν. Ὅταν οἱ λύκοι φωνάζουν τόσο δυνατὰ, θὰ εἶπῃ ὅτι πεινοῦν τρομερὰ.

Οἱ καράβινοφόροι ἀπεμακρύνθησαν. Ἀλλ' εἰς ἐξ αὐτῶν, ὁ πάντων νεώτατος, ἔμεινεν ὀρθὸς ἐνώπιον τοῦ ἀρχηγοῦ, ἐν στάσει ὑπερηφάνῳ καὶ ἀποφασιστικῷ, ἀποτελοῦσα ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐφηβικὴν αὐτοῦ μορφήν καὶ τὸν λεπτόν χνοῦν, τὸν μόλις χρωματισθέντα ἔτι, κλυπύοντα δὲ τὰς παρειὰς αὐτοῦ ὡς διὰ χρυσεῖς κόνεως. Ὁ μανθῦας, λίαν μακρὸς καὶ ευρὺς πρὸς τὸ ἀνάστημα αὐτοῦ, ἔσχημάτιζε πτυχὰς ἐπὶ τῶν νώτων, ἐπὶ τῶν βραχιόνων, διὰ δὲ τῆς εὐρύτητός του ἐσμίκρυνεν ἔτι αὐτὸν, τὸν καθίστα ἔτι νεώτερον. Ἐνυπῆρχε πυρετὸς ἐντὸς τῶν μεγάλων ἐκείνων λαμπρῶν ὀφθαλμῶν, ὀφθαλμῶν Ἀραβῶν ἀναζωπυρομένων ὑπὸ ἰσπανικῆς φλογός. Καὶ ἡ ἔντονος ἐκείνη φλόξ ἠδυσπρέσσει σφάδρα τὸν ὀπλαρχηγόν.

— Τί θέλεις; τὸν ἠρώτησε.

— Τίποτε. . . Περιμένω ν' ἀποφασίσετε τί θὰ μὲ κάμει.

— Ὅ, τι καὶ τοὺς ἄλλους συντρόφους σου. Δὲν εἶπα κενὸς ὄνομα. Ἡ χάρις ἐδόθη εἰς ὅλους.

— Οἱ ἄλλοι εἶνε προδοταὶ καὶ ἀνανδροί. . . Ἐγὼ μόνος δὲν ἐφώνησα τίποτε.

Ὁ ἱερεὺς ἐφρικίασε καὶ ἠτένισεν αὐτὸν κατὰ πρόσωπον.

— Πῶς ὀνομάζεσαι;

— Τόνιο Βιδάλ.

— Πόθεν εἶσαι;

— Ἀπὸ τὴν Πουισέρδα.

— Πόσων ἐτῶν εἶσαι;

— Δέκα ἐπτὰ.

— Δὲν ἔχει λοιπὸν πλέον ἄνδρας ἡ Δημοκρατία καὶ κατήντησε νὰ στρατολογή παιδάριά;

— Δὲν μ' ἐστρατολόγησαν, σεβασμιώτατε. . . Εἶμαι ἐθελοντής.

— Ξεύρεις, παληόπαιδο, ὅτι ἔχω πολλὰ μέτρα μὲ τὰ ὅποια εἰμπορῶ νὰ σὲ κάμω νὰ φωνάζης: Ζήτω ὁ βασιλεὺς!

Ὁ νεανίσκος ἐποίησε ἐξισίαν χειρονομίαν ἐκφράζουσαν: Σὲ προκαλῶ νὰ τὸ κάμης ἂν εἰμπορῆς!

— Προτιμᾶς λοιπὸν ν' ἀποθάνης;

— Ἐκατοντάκις.

— Καλὰ. . . θ' ἀποθάνης.

Τότε ὁ ἐφημέριος ἔνευσε καὶ ὁ ἐπὶ τῶν θανατώσεων οὐλαμὸς ἐλθὼν παρέτάχθη περὶ τὸν κατάδικον, ἀτάραχον μείναντα. Τὴν ἐξισίαν ἐκείνην γενναιότητα ἰδὼν ὁ ἀρχηγὸς κατελήφθη ὑπὸ ἐπιεικείας.

— Δὲν ἔχεις τίποτε νὰ μοῦ ζητήσης πρὶν ἀποθάνης; . . . θέλεις νὰ φάγης; θέλεις νὰ πῆς;

— Ὁχι! εἶπεν ὁ νεανίσκος ἄλλ' εἶμαι καλὸς καθολικὸς καὶ δὲν θέλω νὰ ἐμφανισθῶ ἔμπρὸς εἰς τὸν Θεὸν χωρὶς νὰ ἔχω ἐξομολογηθῆ.

Ὁ ἱερεὺς ἐφόρει εἰσέτι τὸ ἄμφιον αὐτοῦ καὶ τὸ ἐπιτραχήλιον: «Γονάτισε», τῷ εἶπε, καθήσας ἐπὶ βράχῳ ἀπομακρυνθέντων δὲ τῶν στρατιωτῶν, ὁ κατάδικος ἤρξατο ταπεινῆ τῇ φωνῇ ἐξομολογούμενος.

Ἀλλ' αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐξομολογήσεως τρομερὰ πυροβολήματα ἐκρήγνυνται κατὰ τὸ στόμιον τῆς κλεισωρείας.

— Εἰς τὰ ὄπλα! κραυγάζουσιν οἱ σκοποὶ.

Ὁ ὀπλαρχηγὸς ἀναπήδῃ, διατάσσει, διανέμει τὰς θέσεις, διασκορπίζει τοὺς στρατιώτας του. Καὶ αὐτὸς δ' ἐδράξατο πλατυστόμου σουφείου, χωρὶς νὰ προηβῆ νὰ ἐκδυθῆ τὸ ἄμφιον του, ὅτε στραφεῖς βλέπει τὸν νεανίαν γονυπετῆ ἔτι.

— Τί κάμνεις αὐτοῦ, σὺ;

— Περιμένω νὰ μοῦ συγχωρήσετε τὰς ἁμαρτίας μου.

— Ἀλήθεια, εἶπεν ὁ ἱερεὺς. . . σὲ εἶχα λησμονήσει.

Συδερῶς δ' ἐγείρει τὴν χεῖρα, εὐλογεῖ τὴν κλίνουσαν νεκρὰν ἐκείνην κεφαλὴν εἶτα, πρὶν ἀπέλθῃ, ζητῶν πέριξ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν ἐπὶ τῶν θανατώσεων οὐλαμὸν, καὶ ἰδὼν ὅτι εἶχε διασπαρῆ ἐν τῇ ἀταξίᾳ τῆς ἐπιθέσεως, ἀπομακρύνεται κατὰ ἐν βῆμα, σκοπεύει τὸν εὐλο-

γηθέντα καὶ συγχωρηθέντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ καρυνοβολεῖ αὐτὸν ἐκ τοῦ συστάδην.

[Alphonse Daudet]

A. Π. Κ.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἡ Κυρία παρατηρεῖ μὲ λύπην τῆς ὅτι τὸ γάλα, τὸ ὅποιον τῇ φέρει καθ' ἑκάστην πρωΐαν ὁ γαλακτοπώλης περιέχει ἄφθονον ποσότητα ὕδατος καὶ παραπονεῖται διὰ τοῦτο.

— Τί γάλα εἶνε αὐτὸ ποῦ μου φέρεις; αὐτὸ εἶνε ὄλο νερό . . .

— Τί νὰ κάμωμε, Κυρία; ἔξούρατε, μ' αὐταῖς ταῖς ζέσαις πίνουν τόσο πολὺ κ' ἡ καυμέναις ἢ ἀγελάδες! . . .

Μεταξὺ δύο δικαστῶν ἐν ξενοδοχείῳ πλησίον τοῦ δικαστηρίου.

Ὁ πρῶτος. — Ἄς κάμωμε γρήγορα, γιατί 'ς τὴ μία πρέπει νὰ εἶμαι 'ς τὴ θέσι μου.

Ὁ ἄλλος. — Στάσου δὲ νὰ πάρωμε καὶ τὸν καφέ.

Ὁ πρῶτος. — Ἐγὼ δὲν πίνω ποτὲ, γιατί μ' ἐμποδίζει νὰ κοιμηθῶ!

Ὁ κ. X* θέλει νὰ φαίνεται σοφός, καὶ ἔχει τὴν μανίαν νὰ καυχᾶται ὅτι γνωρίζει κατὰ βάθος πολλὰς ξένας γλώσσας.

Πρὸ ἡμερῶν εἰς φίλος του ἔρχεται πρὸς αὐτὸν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἓνα Ἄγγλον, μετὰ τοῦ ὁποίου πρόκειται νὰ διαπραγματευθῆ ὑπόθεσιν τινα, καὶ παρακαλεῖ τὸν X* νὰ τοῦ κάμῃ τὸν διερμηνέα.

— Νὰ σοῦ 'πῶ, λέγει οὗτος ἀταράχως, ἐγὼ ἔξούρω νὰ ὀμιλήσω ἀγγλικά, ἀλλὰ δὲν τὰ καταλαβαίνω καθόλου.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Ἡ χαρὰ ἦν προξενούμενη εἰς τοὺς ἄλλους εὐφραίνει ἡμᾶς ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην χαρὰν.

Αἱ γυναῖκες ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς ἰσπανικὰς οἰκίας, αἵτινες ἔχουσι πολλὰς μὲν θύρας, ὀλίγα δὲ παράθυρα· πολὺ εὐκολώτερον εἶνε νὰ εἰσέλθῃ τις εἰς τὴν καρδίαν των ἢ νὰ ἴδῃ τὰ ἐν αὐτῇ συμβαίνοντα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν τῇ ἐστίᾳ τῶν αἰρέσεων Σκωτία ὑπάρχει θίασος τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν λεγομένην «Ἐλευθέραν Ἐκκλησίαν», ὅστις ἐν τῇ προσφάτῳ ἐκθέσει του περὶ ἠθικότητος καὶ θρησκείας δι-

εβίβασε μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ πικρὰς ἐπιπλήξεις πρὸς τὴν Ἄντισσαν Βικτωρίαν. «Οἱ πιστοὶ ὑπήκοοι ψέγουσι τὴν Α. Μ. διότι βεβηλοὶ τὴν ἀγίαν Κυριακὴν, τὸ νέον τοῦτο εὐλογημένον σάββατον, οὐ μόνον ἀφιτίουσα εἰνότε αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ ἐπιτρέπουσα νὰ διέρχεται ἡ ἀτυμάμαζα ἀπὸ Ἀβερδὴν εἰς Βαλλιατέρ ἵνα κομίση τὰς νεωτάτας εἰδήσεις εἰς τὴν θερρινὴν τῆς Ἀνάσσης ἑπαυλιν Βαλμοράλ. Ἐτερον παράπονόν των εἶνε τὸδε· κατὰ παλαιὸν ἔθιμον οἱ γείτονες χωρικοὶ προειδοποιούντο περὶ τῆς ὥρας, καθ' ἣν ἐμελλε νὰ παρελάσῃ ἡ βασιλικὴ ἀτυμάμαζα, ἄπαντες δὲ ἐπέτρεον ἵνα προσκυνήσωσιν. Ἀπὸ τινος χρόνου ἡ ὥρα τηρεῖται μυστικῇ, αὐτοὶ δὲ καὶ αὐτομάτως προσερχόμενοι κωλύονται ὑπὸ χωροφυλάκων.»

Δύο σπουδαιότατα σγέδια προεβλήθησαν ὅπως συναφθῶσιν οἱ σιδηρόδρομοι τῆς νήσου Σικελίας καὶ τῆς ἰταλικῆς χερσονήσου· κατὰ τὸ πρῶτον μέλλει νὰ ὀρυχθῆ ὑποβρύχιος συριγὴ καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ πορθμοῦ τῆς Μεσσηνίας· κατὰ τὸ ἕτερον, θὰ ζευξῆ τὸν πορθμὸν μακροτάτη γέφυρα μετὰ πέντε ὁπῶν, ἐξ ὧν θὰ ἔχωσιν εὐρος αἱ μὲν τρεῖς 1000 μέτρων, αἱ δὲ δύο ἄραι 500. Οἱ στῦλοι θὰ εἶναι ἐκ γρανίτου.

Διεθνῆς συγκροτεῖται ἀγὼν ζατριάου ἐν Βιέννῃ, οὐ μετέχον οἱ διασημότατοι παῖται τῶν πασσῶν. Εἰσὶ δ' οὗτοι κατ' ἐθνικότητα 2 Γάλλοι, 2 Ἄγγλοι, 4 Αὐστριακοί, 4 Γερμανοί, 3 Ἀμερικανοί, 1 Οὐγγρος, 1 Ρῶσος, καὶ 1 Πολωνός, ἐν ὅλῳ 18 ἀντίπαλοι. Τὸ πρῶτον βραβεῖον ἀποτελεῖται ἐξ 8000 φρ. εἰς ἃ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας θέλει προσθέσει ἐκ τοῦ ἰδίου ταμείου 2,000 φλωρίνας.

Τὰ πρὸς δυσμὰς τῆς Τασμανίας κείμενα πρῶθενά δάση περιλαμβάνουσι δένδρα πελώρια. Ὑλοτόμοι διηγούνται ὅτι εἶδον εὐκαλύπτου 200 ποδῶν ἔχουσας ὕψος ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἄχρι τοῦ πρώτου κλάδου, ἐν ὅλῳ δὲ 350 ποδῶν. Μέχρι τοῦ 1873 ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους Οὐέλλιγκτων, 4 μίλια μακρὰν τοῦ Hobart-Town, ὑπῆρχεν εὐκαλύπτος, ἧς ἡ περιφέρεια ἦτο ὀγδοήκοντα ἐξ ποδῶν, τὸ δὲ ὕψος ὑπερτρικοσίων.

Ἐν τούτοις ἡ αὐστραλικὴ ἀποικία τῆς Βικτωρίας διατείνεται ὅτι ἔχει γιγάντεια δένδρα, καὶ μάλιστα τὸ ὕψιστον τῆς ὑψηλοῦ, ὅπερ εἶνε εὐκαλύπτος, εὐρισκομένη ἐν Fernshaw, ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ Dandeneng, ἔχουσα ὕψος 400 ποδῶν.